

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจำเป็นต้องมีการปรับตัวเข้ากับสังคม แต่การจะปรับตัวได้ก็เพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก สังคมของเด็กเริ่มจากครอบครัว ครอบครัวเป็นชนกลุ่มแรกที่เด็กเข้าร่วมเป็นสมาชิก และครอบครัวนี้เองที่ช่วยให้เด็กรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดียิ่งขึ้น สำหรับบุคคลกลุ่มแรกที่เด็กรู้จักและเป็นผู้สอนให้เด็กอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง และครูญาติ¹ ดังนั้นการที่เด็กได้มีการปะทะสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจะมีผลต่อพฤติกรรมในวัยต่อมา

โคววิลล์ (Coville) และคณะ ได้ศึกษาสาเหตุที่บุคคลมีพฤติกรรมขัดกับสังคมพบว่า สาเหตุที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดามารดา มีดังนี้คือ

1. การถูกทอดทิ้ง เด็กที่รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบประชดพ่อแม่ เพื่อดึงดูความสนใจโดยการกระทำความผิด

---

¹ จรรยา สุวรรณทัตและคณะ, อิทธิพลทางสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่หมู่บ้านพรานเหมือน ตำบลบ้านขาว อำเภอเมือง จังหวัดอุตรธานี และหมู่บ้านอุเม็ง ตำบลยี่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 138.

2. ได้รับการตามใจมากเกินไปจนขอบเขต จะทำให้เด็กมีลักษณะคล้ายทารก
เลี้ยงไม่โต ไม่รู้จักยับยั้งความต้องการ มีปฏิกิริยาเป็นปรีกษณ์ต่อสังคมและก้าวร้าว¹

แรดเก้ (Radke) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูว่า บิคามารคา
ที่ฝึกความเป็นระเบียบจะทำให้บุตรเป็นคนเจ้าระเบียบ เคารพกฎเกณฑ์ มีอารมณ์มั่นคง
และปรับตัวได้ดี บิคามารคาที่เข้มงวดจะทำให้บุตรมีความวิตกกังวลสูง อารมณ์ไม่มั่นคง
ไม่เป็นตัวของตัวเอง ก้าวร้าว บิคามารคาที่ให้อิสระแก่บุตร จะทำให้บุตรคือร้อน ก้าวร้าว
เป็นตัวของตัวเอง และมีเพื่อนมาก บิคามารคาที่ตามใจบุตรมากจะทำให้บุตรคือร้อน
ก้าวร้าว เป็นตัวของตัวเอง และชอบคบเพื่อน²

บาลวิน (Balwin) ได้ทำการศึกษาเด็กอายุประมาณ 4 ปี จำนวน 67
คน โดยให้ครูทำการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ผลปรากฏว่า เด็กที่มาจาก
ครอบครัวที่ปกครองแบบประชาธิปไตยมักจะชุกชน ก้าวร้าว อยากรู้อยากเห็น ไม่ซื่อสัตย์
ไม่ชอบเป็นผู้ตาม และมักเป็นผู้นำกลุ่ม ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปกครองโดย
วิธีเผด็จการมักจะไม่ชุกชน ไม่ก้าวร้าวต่อเพื่อน³

---

¹Walter J. Coville, Timothy W. Costello, and Fabiall Reuke,
Abnormal Psychology (New York: Barms & Noble, 1960), pp. 120-129.

²Marian J. Radke, The Relation of Parental Authority to
Children Behavior and Attitude (Mineapolis: University of Minnesota
Press, 1964), pp. 11-12.

³Alfred L. Balwin, "Socialization and Parent-Child Relationship,"
Child Development, 19 (September 1948): 127-136.

บิชอป (Bishop) ได้กล่าวว่า สิ่งที่คุณเคยเรียนรูจากบ้านจะถูกนำไปใช้ในสถานการณ่อื่น ๆ นอกบ้านด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์และบรรยากาศภายในบ้านจึงมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของคุณ ในบ้านที่มีบรรยากาศเป็นประชาธิปไตย บุตรมักมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เข้าสังคมเก่ง มีความอยากรู้อยากเห็น มีความเป็นผู้นำทำอะไรมักมีการวางโครงการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ความสัมพันธ์ภายในบ้านอบอุ่น ทั้งนี้เพราะบิดามารดาให้อิสระแก่บุตร มีการควบคุมน้อย และยอมรับบุตร ต่างกับบ้านที่มีบรรยากาศแบบอิตาเลียน บุตรมักไม่กว้างขวางในหมู่เพื่อน ชอบทะเลาะเบาะแว้ง อดทนไหวต่อคำติชม ขาดความกระตือรือร้น¹

จากการศึกษาของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก เรื่องอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก พบว่า แม่มุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะให้เด็กแสดงความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ด้วยการทำตามคำสั่งของแม่ การชักคำสั่งผู้ใหญ่เป็นการแสดงความไม่เคารพเชื่อฟัง การอบรมเช่นนี้มีผลค้หลายอย่าง เช่น ช่วยให้ได้รับความสะดวกสบายในการอบรมเด็ก เป็นการรักษาสัมพันธภาพระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ช่วยให้เด็กเกรงใจผู้อื่น แต่เมื่อพิจารณาอีกมุมหนึ่งการอบรมเช่นนี้อาจมีผลเสียต่อตัวเด็ก เป็นการบั่นทอนความเป็นตัวของตัวเอง อาจทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น ขาดความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์²

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก และเป็นการปูพื้นฐานบุคลิกภาพ ดังเช่นที่ ฟรอยด์ (Freud) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพเริ่ม

---

¹Bishop cited in Paul H. Mussen, John J. Conger, and Jerome Kagan, Child Development and Personality 3d ed. (New York: Harper & Row, 1969), p. 245.

²ละม้ายมาศ ศรีทศต์ และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอมือเมือง จังหวัดชลบุรี (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2510), หน้า 87.

ตั้งแต่ช่วงแรกของชีวิตการอบรมเลี้ยงดูและการกระทำให้เป็นตัวอย่างแก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญ—
มากเพราะเด็กจะเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิด และช่วง 5 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงสำคัญที่สุด
ในการพัฒนาบุคลิกภาพ¹

เซอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า วัยเด็กนับได้ว่าเป็นวัยแห่งวิกฤตกาล
ในการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นระยะสร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ต่อไป บุคลิกภาพใน
วัยผู้ใหญ่แม้จะมีความแตกต่างไปจากวัยเด็กมากเท่าใดก็ตาม แต่จะเป็นความแตกต่างที่ดี
กำเนิดจากรากฐานในวัยเด็ก² และเซอร์ลอค (Hurlock) ยังได้กล่าวว่า เด็กอายุ
2 ถึง 6 ขวบ เรียนรู้วิธีการที่จะติดต่อทางสังคมและสมาคมกับบุคคลภายนอก เด็กเรียน—
รู้ที่จะปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม จากการศึกษา
กลุ่มของเด็กรายงานว่า ทักษะและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้คือ การต่อต้าน
การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันชิงดี การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม
การมีใจคอกว้างขวาง การเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็นอกเห็นใจ และพฤติกรรม
เหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อบุคลิกภาพ³

อีริกสัน (Erikson) ได้แบ่งพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 8 ชั้น และมีหลัก
อีกว่าพัฒนาการในชั้นแรก ๆ จะมีผลต่อการปรับตัวของเด็กต่อไปในอนาคต ในช่วงที่เด็ก
อายุ 1 ถึง 2 ขวบ เด็กกำลังพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ถ้าเด็กได้รับความอบอุ่น

¹ Sigmund Freud, An Outline of Psychoanalysis, (New York: W.W. Norton & Co., 1949), pp. 26-29.

² Elizabeth B. Hurlock, Developmental Psychology (New York: McGraw-Hill Book Co., 1959), p. 115.

³ Elizabeth B. Hurlock, Child Development, 5th ed. (New York: McGraw-Hill Book Co., 1964), pp. 230-237.

การทะนุถนอมอุ้มชูอย่างดีจากแม่ก็จะช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีและมีความวางใจแม่และผู้อื่น
ต่อไปเมื่อเด็กอายุได้ 2 ถึง 3 ขวบ เด็กจะมีการเรียนรู้สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และมี
ประสบการณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นระยะที่เด็กจะมีความสับสนต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
ที่เกิดขึ้น ในระยะนี้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กจะต้องเข้าใจและคอยช่วยเหลือเด็กให้เด็กเกิดการ
ยอมรับตนเองและเอาชนะความสับสนต่าง ๆ¹

* ดังนั้น ช่วงแรก ๆ ของชีวิตจึงมีความสำคัญมาก การที่เด็กได้มีการปะทะ
สัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เด็กจะใช้การสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคล
ที่ใกล้ชิด แล้วจึงนำมาสร้างเป็นรูปแบบพฤติกรรมของตนเอง การที่ได้ทำการศึกษา
พฤติกรรมทางสังคมของเด็กในช่วงแรก ๆ ของชีวิตจึงมีความสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึง
มีความสนใจที่จะทำการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ซึ่งก็มีผู้สนใจทำการศึกษา
ไว้บ้างดังนี้

นักจิตวิทยาส่วนมากได้ทำการศึกษาและพบว่า กลไกทางสังคมซึ่งมีในเด็ก
ทุกคนในทุกวัฒนธรรมมีพื้นฐานอยู่ 4 อย่างคือ

1. ต้องการที่จะได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การยอมรับ และการระลึก
ถึงจากบุคคลอื่น
2. ต้องการหลีกเลี่ยงความรู้สึกไม่มีความสุข เมื่อปรากฏว่าตัวเองไม่ได้รับ
การยอมรับหรือถูกลงโทษโดยคนอื่น
3. ต้องการจะเป็นเหมือนกับบุคคลซึ่งตัวเองนับถือ ชื่นชม และรักใคร่
4. มีแนวโน้มจะเลียนแบบพฤติกรรมของคนอื่น ๆ²

¹ E.H. Erickson, Childhood and Society (New York: Norton and
Co., 1950), pp. 220-222.

² Developmental Psychology Today (California: Communication
Research Machine, 1971), p. 131.

พอล มุสเซน (Paul Mussen) ได้ทำการค้นคว้าวิจัยเรื่อง การเริ่มต้นของพฤติกรรมทางสังคม โดยทำการศึกษาระยะสั้น ไขกุ่มตัวอย่างเป็นทารกอายุ 12 และ 24 เดือน ทารกจะได้รับการสังเกตอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ 4 สัปดาห์และ 6 สัปดาห์ในขณะที่ทารกอยู่กับแม่ กลุ่มเพื่อนกลุ่มหนึ่ง คนแปลกหน้าซึ่งเป็นแม่ของเพื่อนเด็ก และกับของเล่นสองสามชิ้น สำหรับพฤติกรรมทางสังคมที่ได้รับการสังเกต คือ การชายตามองดู การยิ้ม การโบกไม้โบกมือ การกางแขนออก และการเปล่งเสียงพูด ผลปรากฏว่าเด็กในช่วงนี้มีการโต้ตอบทางสังคมในช่วงเวลาที่สั้นมาก เมื่อเด็กอยู่ระหว่างปีที่ 2 จะมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการปะทะทางสังคมเพียงเล็กน้อย และเมื่อเด็กอายุปลาย 2 ขวบเด็กจะเพิ่มการปะทะสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น การปะทะทางสังคมของเด็กวัยนี้ส่วนมากจะเกี่ยวกับการเล่นและการหวงของ¹

บูเลอร์ (Bühler) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของทารกซึ่งมีอายุ 6 สัปดาห์ ผลจากการสังเกตพบว่า ทารกจะมีการโต้ตอบต่อเสียงของมนุษย์มากกว่าเสียงหรือวัตถุอื่น ๆ การโต้ตอบทางสังคมของทารกในช่วงนี้ก็โดยการยิ้ม บูเลอร์จึงให้ความคิดเห็นว่าการยิ้มเมื่อได้ยินเสียงมนุษย์เป็นการโต้ตอบทางสังคมขั้นแรกของมนุษย์²

จากผลการศึกษาและงานการวิจัยจะเห็นว่า วัยเด็กเล็กเป็นช่วงที่สำคัญของชีวิต และพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงนี้ก็มีความสำคัญต่อการปรับตัวและการสร้างบุคลิกภาพในวัยต่อมา ภัยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสำรวจดูว่า พฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงเด็กเล็กนั้นมีพฤติกรรมอะไรบ้างที่ปรากฏเด่นชัด และเด็กจะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ออกมาในลักษณะใดบ้าง จะแสดงกับบุคคลใด และพฤติกรรมทางสังคม

¹ Paul Mussen, The Psychological Development of the Child, 2d ed. (Englewood Cliffs, N.J.:Prentice-Hall, 1973), p. 91.

² Bühler cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed. (New York: Prentice-Hall, 1954), p. 98.

ที่แม่ได้ทำการฝึกมีอะไรบ้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือนตามการรับรู้ของแม่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเด็กช่วงนี้เป็นวัยเด็กก่อนเข้าเรียน ซึ่งเด็กจะได้รับอิทธิพลทางสังคมจากครอบครัวมากกว่าจากโรงเรียน การที่เริ่มทำการศึกษาก็ตั้งแต่อายุ 2 ปี 3 เดือน เนื่องจากเฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า เด็กเมื่อเริ่มเข้าขวบปีที่ 2 เด็กจะเรียนรู้วิธีการที่จะติดต่อสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กวัยเดียวกัน นอกจากนี้เด็กยังเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม¹ และผู้วิจัยได้ทำการศึกษาก็ตั้งแต่อายุไม่เกิน 3 ปี 5 เดือน เนื่องจากเด็กที่มีอายุเกินกว่านั้น อาจจะถูกส่งเข้าโรงเรียนอนุบาล ซึ่งตามชนบทในปัจจุบันเริ่มมีโครงการรับดูแลเด็กเล็ก ซึ่งมีลักษณะคล้ายโรงเรียนอนุบาลเช่นกัน ค้วยเหตุที่ผู้วิจัยไม่ต้องการให้ตัวแปรเรื่องโรงเรียนมาอิทธิพลด้วยจึงทำการศึกษาก็ตั้งแต่อายุ 3 ปี 5 เดือน

ในการศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์แม่เพราะแม่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ดังที่พอล มุสเซน (Paul Mussen) ได้กล่าวว่า แม่ของเด็กเป็นบุคคลแรกที่เด็กมีความผูกพันรักใคร่และใกล้ชิด ดังนั้นแม่จึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในช่วงชีวิตของเด็กตลอดวัยเด็กตอนต้น² และเฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า มารดาเป็นผู้ที่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดบุตรมากกว่าบิดา แสดงความรักบุตรอย่างเปิดเผยมากกว่าบิดา และมารดามีอิทธิพลต่อบุตรมากกว่าบิดา ดังนั้นการสัมภาษณ์แม่น่าจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กมากกว่าการสัมภาษณ์จากบุคคลอื่น³

¹Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 230.

²Mussen, The Psychological Development of the Child, 2d ed.

³Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 653.

อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กเล็กในชนบทตามภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย เนื่องจากทราบวารองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ ได้กำลังทำโครงการการวิจัยชื่อ "Cross-Cultural Study of Personality Development of Children : Ego Formation and Mother-Child Interaction" ซึ่งทำการศึกษาเด็กเล็กในกรุงเทพมหานครเพื่อไปทำการเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของเด็กที่โตเกี่ยว ประเทศญี่ปุ่น และเด็กที่มนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ จึงเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กไทยในชนบทเป็นอย่างไรบ้าง เหตุผลอีกประการหนึ่งในการศึกษาเด็กชนบทเพราะชาวชนบทเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ จากสถิติเกี่ยวกับประชากรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2514 มีประชากรทั้งสิ้น 37,399,000 คน¹ และกองวางแผนกำลังคนสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติได้ประเมินไว้ว่า มีประชากรในชนบท 18.7 ล้านคน หรือ 83% และได้คาดว่า ปี 2519 จะมีประชากรในชนบทถึง 20.5 ล้านคน หรือ 82% ของประชากรทั้งหมด² จากการศึกษาที่ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทจึงน่าที่จะให้ความสนใจอย่างมาก สำหรับเหตุผลที่สำคัญประการสุดท้ายคือ การอบรมเลี้ยงดูเด็กในชนบทยังขาดการเอาใจใส่ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็กในชนบทควรจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการอบรมเลี้ยงดูเด็กในชนบทให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

---

¹Chulalongkorn University, Institute of Population Studies, Population Growth in Thailand (Bangkok : The Cooperative Marketing and Purchasing Federation of Thailand, Printing Press Department, 1972), p. 1.

²ลำควน ภวัชรานนท์, "ฐานะความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทย," วารสารสังคมศาสตร์ 8 (กรกฎาคม 2514): 158.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ของแม่ต่อการแสดงพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านของเด็กเล็กในชนบท โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพศและลำดับที่ในการเกิดของเด็ก
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของแม่ต่อวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านของเด็กเล็กในชนบท โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพศและลำดับที่ในการเกิดของเด็ก
3. เพื่อศึกษาการรับรู้ของแม่ต่อการแสดงพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านต่อบุคคลต่าง ๆ ของเด็กเล็กในชนบท โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพศ และลำดับที่ในการเกิดของเด็ก
4. เพื่อสำรวจการฝึกอบรมของแม่ต่อพฤติกรรมทางสังคมแต่ละด้านของเด็กเล็กในชนบท โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เพศ และลำดับที่ในการเกิดของบุตร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องนี้มีจุดที่จะศึกษาสำรวจการรับรู้ของแม่ที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็กในแต่ละด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 12 ด้าน คือ การต่อต้าน การตีบุคคล การเลียนแบบ การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การเป็นที่ยอมรับของสังคม การร่วมมือ การเป็นผู้มีอำนาจเหนือ การยอมตาม การมีใจกว้างขวาง การแข่งขันชิงดี และการเห็นอกเห็นใจ
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นแม่ที่มีลูกอายุระหว่าง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ซึ่งเลือกมาจากตำบลตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยได้แก่
ภาคกลาง : ตำบลปากน้ำ อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง ตำบลบางคล้า ตำบลท่าทองหลวง ตำบลบางตลาด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลคลองข่อย ตำบลบ้านเล็ก ตำบลท่าชุมพล อำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี

ภาคเหนือ : ตำบลริม ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตำบล
หนองพยอม ตำบลคงตะขบ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ตำบลเมืองหงส์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน
ตำบลแวง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 200 คน เป็นแม่มที่มีลูกอายุระหว่าง 2 ปี 3 เดือน
ถึง 3 ปี 5 เดือน โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (สูงและต่ำ) เพศ
ของเด็ก (ชายและหญิง) และลำดับที่ในการเกิดของเด็ก (คนโตและคนรอง)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามพฤติกรรมทางสังคมใช้สำรวจการรับรู้ของแม่ เกี่ยวกับการแสดง
พฤติกรรมทางสังคม วิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคม การแสดงพฤติกรรมทางสังคม
ต่อบุคคลต่าง ๆ และการฝึกอบรมของแมต่อพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กเล็กในชนบทได้
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นตัวแทนแม่ของเด็กเล็กในชนบทไทยได้

คำจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ได้ควบคุมตัวแปรในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ
การสมรสของแม่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจาก
พฤติกรรมของกลุ่มบุคคลอื่น หรือพฤติกรรมที่แสดงออกโดยการได้รับการควบคุมจากองค์กรทาง
สังคมที่มีการจัดรูปแบบแล้ว เช่นครอบครัว โรงเรียน

เด็กเล็ก หมายถึง เด็กชายหรือเด็กหญิงที่มีอายุระหว่าง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน

¹Horace B. English and AVA Champrey English, A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytic Terms (New York : David McKay Co., 1958), p. 506.

ชนบท	หมายถึง เขตที่อยู่ห่างจากตัวเมืองออกไป เป็นบริเวณซึ่งไฟฟ้าและน้ำประปายังไม่ถึงและทางไกลเส้นทางคมนาคมไม่มีรถประจำทางผ่าน
การรับรู้ของแม่	หมายถึง การสังเกตของแม่
ฐานะทางเศรษฐกิจสูง	หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ 1,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน
ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ	หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาทลงมาต่อเดือน
ลูกคนโต	หมายถึง เด็กที่เป็นลูกคนแรกหรือลูกคนเดียว
ลูกคนรอง	หมายถึง เด็กที่เป็นลูกคนที่ 2 หรือถึงคุณสุดท้าย
การต่อต้าน	หมายถึง การขัดขืน ไม่ยอมทำตามความต้องการของบุคคลอื่น
การติดบุคคล	หมายถึง การแสดงความผูกพันด้านความรักอย่างยืนนานของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่ง ¹
การเลียนแบบ	หมายถึง การที่เด็กรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเขาไปติดต่อสัมพันธ์ด้วยมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมของเขาเอง ²
การก้าวร้าว	หมายถึง การกระทำการตอบสนองเพื่อประทุษร้ายต่อผู้อื่น ³
การทะเลาะวิวาท	หมายถึง การแสดงออกของอารมณ์โกรธซึ่งบุคคลหนึ่งใช้โจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง ⁴

¹Mollie S. Smart and Russell C. Smart, Children Development and Relationships, 2d ed. (New York : Macmillan Co., 1972), p. 307.

²Langdon E. Longstreth, Psychological Development of the Child (New York : The Ronald Press, 1968), p. 343.

³Harry Kaufman, Aggression and Altruism (New York : Holt, Rinehart and Winston Co., 1970), p. 11.

⁴Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 234.

การเป็นที่ยอมรับของสังคม	หมายถึง การเป็นที่นิยมชมชอบของบุคคลต่าง ๆ ใน กลุ่มสังคม
การร่วมมือ	หมายถึง การกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ที่ต้องการ ¹
การเป็นผู้ว่าอำนาจเหนือ	หมายถึง การที่บุคคลจะนำการตัดสินใจพฤติกรรมของ บุคคลอื่นหรือของกลุ่ม ²
การยอมตาม	หมายถึง พฤติกรรมหรือทัศนคติซึ่งถูกกำหนดโดยบรรทัด ฐานของสังคม ซึ่งบุคคลนั้นเข้าร่วมเป็น สมาชิก ³
การแข่งขันเชิงดี	หมายถึง ความพยายามที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดี เหมือน ๆ หรือดีกว่าคนอื่นโดยปราศจาก ขัดแย้งโดยตรง ⁴
การเห็นอกเห็นใจ	หมายถึง การที่บุคคลแสดงความผูกพันกับบุคคลอีกคน หนึ่ง โดยการเข้าไปช่วยเหลือปลอบโยน บุคคลอื่น ด้วยการดูใจ การกอด การจูบ หรือโดยการถามถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความ เศร้าโศก ⁵

---

¹Henry Clay Lindgren, An Introduction to Social Psychology
(New York : John Wiley and Sons, 1969), p. 278.

²Horace B. English and AVA Champney English, A Comprehensive
Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms p. 43.

³Ibid., p. 110.

⁴Ibid., p. 467.

⁵Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 236.

การมีใจกว้างขวาง หมายถึง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของของตน
ที่มีอยู่ให้ผู้อื่น

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมต่อต้าน (Negativism or Resistant Behavior)

บันแฮม (Banham) ได้กล่าวว่าการต่อต้านของเด็กเป็นเครื่องแสดงถึงการปรับตัวทางสังคม เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านเพื่อแสดงถึงความไม่พอใจที่เกิดขึ้นกับเขา¹ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่เจอร์ซิลด์ (Jersild) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมต่อต้านของเด็กเล็กในช่วงอายุ 2 ถึง 3 ปี ถือว่าเป็นเรื่องปกติ พฤติกรรมต่อต้านจะเริ่มสังเกตพบในเด็กเมื่ออายุได้ประมาณ 18 เดือน และเด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 3 ปี แล้วจึงจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุ 4 ปี² คำกล่าวนี้ตรงกับที่ เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมต่อต้านจะเริ่มเมื่อเด็กอายุได้ 18 เดือนและจะสูงสุดในช่วงระหว่างอายุ 3 ถึง 6 ปี หลังจากนั้นแล้วจะลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนเด็กผู้ชายจะมีประสบการณ์การต่อต้านอีกครั้งเมื่ออายุระหว่าง 10 ถึง 11 ปี³

แมคฟาร์เลน (Macfarlane) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมต่อต้านเป็นการรวมเอาความรู้สึกที่จะปกป้องตัวเอง ต่อสภาพความกดดันที่มีอยู่มากเกินไป เด็กได้เรียนรู้ว่าการต่อต้านเป็นการป้องกันตัวเองได้อย่างดีที่สุดเมื่อเด็กมีการกระทำที่ผิดพลาดบ่อย ๆ เกี่ยวกับการทำกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ หรือเมื่อผู้ใหญ่ควบคุมให้เด็กฝึกหัดพฤติกรรมต่าง ๆ⁴

¹Banham cited in Elizabeth B. Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 232.

²Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 200.

³Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 232.

⁴Macfarlane cited in Elizabeth B. Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 232.

เจอร์ซิด (Jersild) ได้กล่าวว่าเด็กเล็กมีการแสดงออกของพฤติกรรมการต่อต้านในลักษณะของการไม่ไต่ยืน ไม่เข้าใจ หรือไม่ยอมทำกิจวัตรประจำวันเช่นไม่ยอมทานอาหาร บางครั้งเด็กจะแสดงการต่อต้านในช่วงเวลาที่นานมาก เช่น ไม่ยอมขับถ่าย จนไม่สามารถจะทนได้อีกแล้ว ไม่ยอมเคี้ยวอาหารหรือไม่ยอมกลืน และบางครั้งอาจจะกลืนลมหายใจจนหน้าเขียว¹

เฮิร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการต่อต้านของเด็กจะแสดงออกโดยการเกร็งร่างกาย การแสร้งทำเป็นไม่ไต่ยืนหรือไม่เข้าใจ การไม่ยอมทำกิจวัตรประจำวันเช่นไม่ยอมทานอาหาร ไม่ยอมอาบน้ำ หรืออาจแสดงพฤติกรรมออกโดยการ เค้นหนี การหลบซ่อนเมื่อผู้ใหญ่เรียก การต่อต้านจะสัมพันธ์กับการแสดงอารมณ์ออกมาอย่างรุนแรง (temper tantrums) เด็กที่มีการปรับตัวก็จะแสดงการต่อต้านอย่างตรงไปตรงมาขณะที่เด็กซึ่งมีการปรับตัวที่ไม่ดีจะแสดงการต่อต้านด้วยอารมณ์รุนแรง และเมื่อเด็กอายุได้ 4 ถึง 6 ปี พฤติกรรมการต่อต้านที่แสดงออกทางร่างกายจะลดน้อยลงแต่การแสดงพฤติกรรมต่อต้านทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้นเด็กมักจะใช้คำว่า "ไม่" เป็นคำตอบสำหรับข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่หรืออาจจะแสร้งทำเป็นไม่ไต่ยืน ไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้ใหญ่บอก²

เจอร์ซิด (Jersild) ได้กล่าวว่าสถานการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่อต้านก็เมื่อเด็กถูกรบกวนบ่อย ๆ โดยไม่จำเป็น ถูกทอดทิ้งบ่อย ๆ ถูกคาดหวังในสิ่งที่ตรงข้ามกับความต้องการของเขา ถูกยั่วเย้าบ่อย ๆ ถูกกอดรัดในขณะที่เขาไม่ต้องการ หรือเมื่อถูกข่มขู่บังคับให้กระทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่รุนแรงหรือนุ่มนวลก็ตาม³

¹ Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 201.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 232.

³ Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 202.

นอกจากนี้ยังได้มีผู้ทำการศึกษาพบว่า การแสดงออกโดยการทำร้ายร่างกาย การต่อสู้ การต่อต้านทางร่างกายและคำพูด การแสดงออกของอารมณ์อย่างรุนแรง โดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นปกติธรรมดาในเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง¹

เรย์โนลด์ (Reynold) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการต่อต้านจากการสังเกตเด็กใน 3 สถานการณ์โดยให้ผู้ปกครองเป็นผู้สังเกต ครูที่สถานเลี้ยงเด็กเป็นผู้สังเกต และผู้วิจัยสังเกตจากสภาพการทดลอง ผู้ทำกรสังเกตเด็กจะเป็นผู้ให้คะแนนพฤติกรรมกรรมการต่อต้านของเด็กสำหรับสถานการณ์ที่เด็กจะได้รับการสังเกตคือการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีการแสดงพฤติกรรมกรรมการต่อต้านได้ 13 ครั้ง ตัวอย่างเช่นการไม่ยอมนับตัวเลขตามที่บอก การเล่นของเล่นต่อไปแม้จะถูกห้ามเล่น ผลปรากฏว่าคะแนนที่ได้จากการต่อต้านจะมีความแตกต่างกันจาก 0 ถึง 12 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 นอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมกรรมการต่อต้านที่ปรากฏในสถานการณ์หนึ่งอาจจะไม่ปรากฏในอีกสถานการณ์หนึ่ง และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างคะแนนพฤติกรรมกรรมการต่อต้านที่ได้จากสภาพการทดลองและจากการสังเกตจากผู้ปกครองหรือครูในเด็กคนเดียวกัน จากการสังเกตของผู้สังเกตในทุก ๆ วันได้ผลดังนี้คือ เด็กซึ่งแสดงพฤติกรรมกรรมการต่อต้านกับผู้ปกครองคนหนึ่งอาจจะไม่แสดงพฤติกรรมกรรมการต่อต้านต่อผู้ปกครองอีกคนหนึ่ง และเด็กซึ่งมีการต่อต้านอย่างมากที่บ้านอาจจะแสดงความร่วมมือเมื่ออยู่ที่โรงเรียน กวญเห่กับพ่อแม่และครูอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันมากเกี่ยวกับแนวโน้มที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมกรรมการต่อต้าน²

006701

¹ Paul H. Mussen, John J. Conger, and Jerome Kagan, Child Development and Personality, 3d ed. (New York: Harper and Row, 1969), p. 339.

² Reynold cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 202.

รัสท์ (Rust) ได้ศึกษาพฤติกรรมการต่อต้านของเด็กเล็กขณะที่รับการทดสอบสติปัญญา โดยสังเกตพบว่า ร้อยละ 58 ของข้อสอบซึ่งเด็กกลุ่มอื่นทำไม่ได้แต่เด็กกลุ่มที่รัสท์ (Rust) ทำการสังเกตกลับทำได้โดยที่เด็กไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย สาเหตุที่เด็กแสดงการต่อต้านในสถานการณ์การทดสอบไม่ใช่เป็นเพราะเด็กได้รับคำสั่งให้ทำในสิ่งที่ยากเกินไปแต่เป็นเพราะข้อสอบบางข้อไม่ถึงจุดความสนใจและความพยายามของเด็ก ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการต่อต้านซึ่งมีความหมายถึงการที่เด็กไม่ทำตามที่บุคคลขอร้องให้ทำ ไม่ใช่เป็นเพราะเด็กไม่มีความสามารถแต่เกิดจากการที่เด็กไม่สนใจที่จะทำ¹

จากการศึกษาและผลงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการต่อต้านจะเห็นได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นปกติในเด็กเล็กโดยเด็กจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมค้านี้ได้หลายรูปแบบ และพฤติกรรมการต่อต้านยังมีผลต่อบุคลิกภาพในวัยต่อมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาพฤติกรรมค้านี้ของเด็กเล็กในชนบทไทย

2. การติดบุคคล (Attachment)

เอนสเวอธ (Ainsworth) ได้อธิบายพฤติกรรมการติดบุคคลว่ามีลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมการติดบุคคลมีความหมายถึงความรัก
2. พฤติกรรมการติดบุคคลมีลักษณะเฉพาะเจาะจง
3. พฤติกรรมการติดบุคคลเป็นลักษณะของการกระทำและเป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้

¹Rust cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed.,

4. การกระทำเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการติดบุคคลจะมีลักษณะของการปะทะสัมพันธ์¹

สมาร์ท (Smart) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมกรรมการติดบุคคลเป็นการผูกพันด้านความรักอย่างยืนนานของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่ง คนโดยทั่วไปมักเข้าใจว่าการติดบุคคลมีลักษณะเช่นเดียวกับความรัก (Love) แต่พฤติกรรมกรรมการติดบุคคลยังมีความหมายรวมถึงการเกาะติด การตาม การยึด การเฝ้ามองดู การเรียกหา การร้องไห้เมื่อถูกแยก เด็กอายุ 2 ขวบจะแสดงพฤติกรรมนี้โดยการเกาะติดหรือการป็นขึ้นตักแม่เมื่อมีคนแปลกหน้ามาพูดคุยด้วย และเมื่อเด็กอายุได้ประมาณเฉลี่ย 2 ปี 9 เดือน การแสดงออกของพฤติกรรมกรรมการติดบุคคลจะเปลี่ยนไปโดยเด็กเต็มใจที่จะอยู่ห่างจากแม่ พ่อเด็กอายุระหว่าง 3 ถึง 4 ปี ความต้องการที่จะอยู่ใกล้แม่จะลดน้อยลง²

ฮาร์โลว์ (Harlow) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการติดบุคคล โดยอธิบายว่า พัฒนาการของพฤติกรรมกรรมการติดบุคคลของทารกที่มีต่อแม่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความจริงที่ว่า แม่มีส่วนช่วยลดความเจ็บปวดและทำให้เกิดความพึงพอใจแก่ทารก เด็กจะมีการวางใจบนใจต่อแม่ว่าเป็นเสมือนสิ่งเร้า โดยที่ว่าการปรากฏตัวของแม่จะเป็นสัญญาณที่แสดงถึงความพึงพอใจหรือลดทอนความเศร้าเสียใจ นอกจากนี้ ฮาร์โลว์ (Harlow) ยังได้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการติดบุคคลในลิง โดยลูกลิงจะถูกเลี้ยงดูด้วยแม่ 2 ชนิด คือแม่ลวดและแม่ผ้า ลูกลิงบางตัวถูกเลี้ยงด้วยแม่ลวด บางตัวถูกเลี้ยงด้วยแม่ผ้า ลูกลิงที่ถูกเลี้ยงด้วย

---

¹Mary D. Ainsworth, "Patterns of Attachment Behavior show by the Infant in Interaction with His Mother," in Child Development and Behavior, ed. Freda Rebelsky and Lynn Dorman (New York: Alfred A Knopf, 1970), p. 218.

²Smart and Smart, Children Development and Relationship, 2d ed., p. 307.

แม่ทั้ง 2 ชนิดจะกินนมจากขวดนมซึ่งผูกติดอยู่ที่อกแม่ เมื่อสร้างสถานการณ์ให้ลูกต้องเลือกไปอยู่กับแม่ตัวใดตัวหนึ่งลูกจึงเกือบทั้งหมดจะเลือกอยู่กับแม่ และเมื่อมีสถานการณ์ที่น่ากลัวเกิดขึ้น เช่น มีตาข่ายทำเป็นรูปใยแมงมุมวางอยู่ใกล้ ๆ ลูกจึงจะวิ่งไปกอดรัดแม่ หลังจากที่ได้เกาะติดอยู่กับแม่ตัวสักครู่หนึ่งลูกจึงจะเริ่มทำการสำรวจใยแมงมุมนั้น แต่ถ้ามียูเพียงแม่วดปรากฏอยู่ลูกจึงจะแสดงความหวาดกลัวใยแมงมุม ฮาร์โลว์ (Harlow) ยังได้พบอีกว่า ลูกซึ่งได้รับการเลี้ยงดูจากแม่หลังจากถูกแยกจากแม่มาเป็นเวลา 1 ปี แล้วยังคงวิ่งไปกอดรัดและเกาะติดกับแม่ตัวอีก ผิดกับลูกซึ่งถูกเลี้ยงดูด้วยแม่วดจะไม่มีความรักแม่วดเลย จะไม่เข้าหาแม่วดหลังจากที่ลองจับลูกซึ่งแยกจากแม่วดสักชั่วระยะหนึ่ง¹

บาวลบี (Bowlby) ได้ศึกษาพฤติกรรมการติดบุคคลในเด็กและได้ยืนยันความสำคัญของการแสดงพฤติกรรมการติดบุคคลของเด็กที่มีต่อแม่ว่ามีความสำคัญต่อบุคลิกภาพมาก โดยพิจารณาบทบาทของแม่ในพฤติกรรมการติดบุคคลว่ามีความสลับซับซ้อนและมีความสำคัญต่อชีวิตมากกว่าที่จะเป็นเพียงตัวลดความเศร้าเสียใจ หรือเป็นเพียงสิ่งที่แสดงถึงความพึงพอใจเท่านั้น จากผลการศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับเด็กซึ่งทำโดย บาวลบี (Bowlby) ได้สรุปว่า จะมีผลเสียเกิดขึ้นแก่เด็กอย่างมากถ้าเด็กไม่มีโอกาสสร้างพฤติกรรมการติดบุคคลขึ้น หรือถ้าพฤติกรรมการติดบุคคลได้รับการขัดขวางไม่ให้เด็กแสดงออกก่อนเด็กอายุ 7 ปี สำหรับปัญหาทางบุคลิกภาพที่พบในเด็กและผู้ใหญ่ซึ่งถูกกีดกันไม่ให้แสดงพฤติกรรมการติดบุคคลคือ ปัญหาเรื่องการสร้างความผูกพันรักใคร่กับบุคคลอื่น และปัญหาเรื่องความสามารถในการควบคุมความรู้สึก²

เซฟเฟอร์ และอีเมอร์สัน (Schaffer and Emerson) ได้ศึกษาพฤติกรรมการติดบุคคลของเด็กกลุ่มตัวอย่างชาวสกอต 60 คน อายุ 1 ปี 6 เดือน โดยศึกษา 3 คำนได้ผลดังนี้

¹Harlow cited in Developmental Psychology Today, pp. 139-140.

²Bowlby cited in Developmental Psychology Today, pp. 140-141.

1. การติดบุคคลโดยยังไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ (Indiscriminate Attachment) ช่วงนี้เริ่มขึ้นในระยะแรกของชีวิต ทารกจะไม่ยอมให้ผู้อื่นวางเขาลงหรือทิ้งให้อยู่ตามลำพังโดยไม่คำนึงว่าใครจะเป็นผู้อุ้ม จากการศึกษพบว่าช่วงนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อเด็กมีอายุประมาณ 7 เดือน
2. การติดบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ (Specific Attachment) หลังจากเด็กอายุได้ 7 เดือน เด็กจะเริ่มติดบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งโดยธรรมชาติแล้วก็จะ เป็นแม่ของเด็กนั่นเอง ต่อจากนั้นเด็กจะเริ่มแสดงอาการกลัวคนแปลกหน้าหลังจากที่ติดแม่ได้ 1 เดือน
3. การติดบุคคลทั่วไป (Multiple Attachment) หลายเดือนต่อมาหลังจากที่เด็กแสดงการติดบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ เด็กก็จะเริ่มติดบุคคลรอบตัวเด็กมากขึ้น และเมื่อเด็กอายุได้ 18 เดือนเด็กอาจจะเริ่มติดบุคคลกว้างขวางขึ้น เช่น แม่ พ่อ พี่ชาย พี่สาว ปู่ ย่า พี่เลี้ยง¹

เอนส์เวอร์ธ (Ainsworth) ได้ศึกษารูปแบบของพฤติกรรมการติดบุคคลซึ่งทารกแสดงออกเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับแม่ เป็นการศึกษาในระยะยาวโดยศึกษาทารกชาวอัฟริกา 28 คน อายุระหว่าง 2 ถึง 15 เดือน มีการออกไปเยี่ยมบ้านของเด็กประมาณ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อสังเกตพฤติกรรมของทารก ผลจากการสำรวจก็ได้นำมาจัดประเภทของพฤติกรรมการติดบุคคลดังนี้

1. การร้องไห้ ทารกจะร้องไห้เมื่อคนอื่นอุ้มมากกว่าเมื่อแม่อุ้มและจะหยุดร้องเมื่อแม่มาอุ้ม ทารกจะร้องไห้ต่อไปเมื่อคนอื่นพยายามปลอบโยนเขาและจะหยุดร้องไห้เมื่อแม่มาปลอบมาอุ้ม
2. การยิ้ม ทารกจะยิ้มทันทีและยิ้มบ่อยเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับแม่มากกว่าเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับคนอื่น

¹ Schaffer and Emerson cited in Helen Bee, The Development Child (New York: Harper & Row, 1975), pp. 238-249.

3. การส่งเสียงเรียก ทารกจะเปล่งเสียงเรียกอย่างรวดเร็วและบ่อยครั้งเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับแม่มากกว่าเมื่อมีการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

4. การเบนสายตาและการเคลื่อนไหวตามเนื้อไปยังแม่ ทารกเมื่ออยู่ห่างแม่จะเบนสายตาไปมองแม่มามาก ถึงแม้เขาจะมองไปทางอื่นชั่วเวลาหนึ่งแต่ก็จะช้ายตากลับมามองแม่ออย่างรวดเร็ว และเมื่อแม่มารู้อุ้มเด็กจะปล่อยตัวตามสบายในวงแขนมากกว่าเมื่อผู้อื่นอุ้ม

5. การร้องไห้เมื่อแม่จากไป ทารกจะร้องไห้เมื่อแม่กลับไปจากสายตา

6. การติดตาม เมื่อทารกคลานได้จะพยายามคลานตามแม่ และเมื่ออายุ 8 หรือ 9 เดือนทารกมีแนวโน้มจะคลานตามแม่โดยไม่ร้องไห้ แต่จะตามและร้องไห้เมื่อมีความคับข้องใจเช่นเมื่อถูกผู้อื่นอุ้มกลับมา เมื่อแม่ปัดประตู หรือเมื่อแม่เดินเร็วจนเด็กไม่อาจตามได้ทัน

7. การปีนป่าย ทารกจะปีนป่ายขึ้นไปบนคอกแม่ ส่วรวจ เล่นกับหน้าผม เสื้อผ้าของแม่ ในบางโอกาสทารกอาจจะสำรวจบุคคลอื่นด้วยวิธีนี้แต่ความบ่อยครั้งกว่าที่ทำกับแม่

8. การซุกหน้า ทารกมักจะซุกหน้าอยู่กับคอกของแม่ พฤติกรรมนี้จะสังเกตได้แต่เพียงในความสัมพันธ์กับแม่เท่านั้น

9. การสำรวจ เมื่อทารกสามารถคลานได้เขาจะไม่อยู่ใกล้แม่ตลอดเวลา แต่จะออกห่างแม่เพื่อสำรวจสิ่งของและปะทะสัมพันธ์กับบุคคลอื่นแล้วจึงกลับมาหาแม่มานาน ๆ ครั้ง

10. การเกาะติด เมื่อแม่กำลังอุ้มอยู่และมีคนแปลกหน้ามาพูดคุยด้วยทารกจะเกาะติดแม่ของเขาแน่น และถ้าแม่จากไปทารกจะวิ่งไปหาแม่ออย่างรวดเร็วและกอดแม่แน่น

11. การโอบกอดแสดงความยินดี หลังจากที่แม่หายไปและกลับมาหาอีก

ทารกจะแสดงความยินดีโดยการโอบกอดแม่ การยิ้ม และการเปล่งเสียงแสดงความดีใจ¹
โคเฮน (Cohen) และคณะ ได้ศึกษาพฤติกรรมการเกิดบุคคลในทารก
ที่มีพ่อ แม่ และคนแปลกหน้า กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กทารกผิวขาวอายุ 10, 13 และ 16
เดือน กลุ่มตัวอย่างจะถูกนำเข้ามาในห้องและผู้สังเกตจะทำการสังเกตอยู่ด้านหลังม่าน
พร้อมกับจับบันทึกพฤติกรรมไว้ กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะได้รับการสังเกตในสภาพการณ์
ดังนี้คือ

1. สภาพการณ์ที่มีพ่อ แม่ และคนแปลกหน้า 1 คน
2. สภาพการณ์ที่มีแม่ และคนแปลกหน้า 2 คน
3. สภาพการณ์ที่มีพ่อ และคนแปลกหน้า 2 คน

พ่อ แม่ และคนแปลกหน้าจะได้รับคำสั่งไม่ให้ยิ้ม หรือพูดคุยกับเด็ก นอกจากจะยิ้มเมื่อ
เด็กหันมามอง เด็กจะถูกปล่อยให้เคลื่อนไหวอยู่ในห้องทดลองในสภาพการณ์ต่าง ๆ
สภาพการณ์ละ 1 นาที สำหรับพฤติกรรมการเกิดบุคคลที่ได้รับการสังเกต คือ พฤติกรรม
การไขว่คว้าหา การร้องไห้ตาม การเพ่งสายตาไปยังคนแปลกหน้า ผลปรากฏว่าเด็ก
จะแสดงพฤติกรรมการติดแม่มากที่สุด ร้องลงมาก็คือพ่อ และสุดท้ายคือคนแปลกหน้า เมื่อ
พ่อแม่ออกด้วยกัน เด็กจะเข้าหาแม่เป็นจำนวนบ่อยครั้ง (2 เท่า) ของการเข้าหาพ่อ และ
กลุ่มตัวอย่างจะมีจำนวนการเพ่งสายตาไปยังคนแปลกหน้าเมื่ออยู่กับแม่บ่อยครั้งกว่าเมื่อ
อยู่กับพ่อ²

---

¹Ainsworth, "Patterns of Attachment Behavior show by the
Infant in Interaction with His Mother," in Child Development and
Behavior, ed. Freda Rebelsky and Lynn Dorman, p. 219-220.

²Leslie J. Cohen and Joseph J. Campos, "Father Mother and
Stranger as Elicitors of Attachment Behaviors in Infancy," Develop-
mental Psychology 10 (January 1974): 146-154.

โควเทส (Coates) ได้ทำการศึกษาความคงที่ของพฤติกรรมการติดบุคคลในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเล็ก 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีอายุระหว่าง 10 ถึง 14 เดือน เป็นเด็กชาย 14 คน เด็กหญิง 14 คน มีอายุเฉลี่ย 10.7 เดือน กลุ่มที่ 2 มีอายุระหว่าง 14 ถึง 18 เดือน เป็นเด็กชาย 14 คน เด็กหญิง 14 คน ซึ่งมีอายุเฉลี่ย 14.6 เดือน กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะได้รับการสังเกตใน 2 สภาพการณ์

1. สภาพการณ์ซึ่งมีแม่อยู่ด้วย
2. สภาพการณ์ ก่อน ระหว่าง และหลังจากที่แม่จากไปชั่วระยะหนึ่ง แต่ละสภาพการณ์จะกินเวลา 10 นาที แม่จะได้รับคำสั่งไม่ให้อุ้มหรือถูกตัวเด็กนอกจากยืมเมื่อเด็กยืมให้ ผลปรากฏว่า พฤติกรรมการติดบุคคลซึ่งแสดงออกโดยการใช้สายตามอง การร้องเรียกหาแม่ และการร้องไห้ จะมีความคงที่น้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมทั้งสามจะปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อแม่จากไป ส่วนพฤติกรรมการติดบุคคลซึ่งแสดงออกโดยการจับต้องตัวแม่และการอยู่ใกล้ชิดกับแม่จะมีความคงที่มากกว่า และยังพบอีกว่าพฤติกรรมการติดบุคคลไม่ก่อรูปอย่าง เป็นระบบที่คงที่ในเด็กอายุ 10, 14 และ 18 เดือน¹

จากการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการติดบุคคล จะเห็นได้ว่า พฤติกรรมการติดบุคคลจะปรากฏเป็นปกติในเด็กเล็กและมีความสำคัญมากต่อบุคลิกภาพในวัยต่อมา ส่วนการแสดงออกของพฤติกรรมการติดบุคคลก็มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี และบุคคลที่เด็กติดมีทั้ง พ่อ แม่ และบุคคลอื่น พฤติกรรมการติดบุคคลก็เป็นลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็กคนหนึ่งที่น่าจะทำการศึกษาวงการนี้กับเด็กเล็กในชนบทไทยว่า จะมีลักษณะที่สอดคล้องหรือแตกต่างจากเด็กในวัฒนธรรมตะวันตกอย่างไรบ้าง

---

¹Brain Coates, Elizabeth P. Anderson, and Willard W. Hartup, "The Stability of Attachment Behavior in the Human Infant," Developmental Psychology 6 (March 1972): 231-237.

3. การเลียนแบบ (Imitation)

ลองสเตรนธ์ (Longstreth) ได้กล่าวว่าการเลียนแบบ (imitation) หมายถึงการที่ได้กรวมรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเขาไปติดคอสัมพันธ์ควมมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมของเขาเอง¹

พอล มุสเซน (Paul Mussen) ได้กล่าวว่า การเลียนแบบ (imitation) เป็นกระบวนการที่กระทำด้วยความรู้สึกตัว (conscious process) ซึ่งติดกับการเลียนแบบ (Identification) ที่แต่ละบุคคลซึ่งเลียนแบบไม่ว่าตนเองกำลังเลียนแบบคุณลักษณะที่เขาเห็นจากคนอื่น การเลียนแบบจะเกิดขึ้นในวัยเด็กเล็ก (Childhood) และมีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสังคม²

เฮิร์ลล็อก (Hurlock) ได้กล่าวว่า การเลียนแบบ (imitation) เป็นพื้นฐานพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยทารก โดยอธิบายว่าเด็กเล็กจะกลายเป็นส่วนของกลุ่มสังคมได้ก็โดยการเลียนแบบบุคคลอื่น ก่อนอื่นเด็กจะเลียนแบบการแสดงออกทางสีหน้า ต่อไปก็จะมี การเลียนแบบการแสดงออกของท่าทาง การเคลื่อนไหว คำพูด และสุดท้ายจะเป็นการเลียนแบบรูปแบบพฤติกรรมทั้งหมด เมื่อเด็กอายุได้ 2 หรือ 3 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงที่สามารถเล่นร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ พฤติกรรมทางสังคมที่เห็นได้ชัดเจนคือ การเลียนแบบการเล่นและคำพูดของเพื่อน หรือการเฝ้าดูเพื่อนเล่น หรือการพยายามแย่งของเล่นจากเพื่อน³

¹Longstreth, Psychological Development of the Child, p. 343.

²Mussen, The Psychological Development of the Child, 2d ed., p. 83.

³Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 231.

ปีเจย์ (Piaget) ได้ทำการศึกษาพื้นฐานการพัฒนารูปแบบในแต่ละชั้นของพัฒนาการดังนี้

ขั้นที่ 1 เด็กยังไม่สามารถเลียนแบบได้ นักวิจัยบางคนได้ให้ความคิดเห็นว่าเด็กทารกอาจจะถูกกระตุ้นให้ร้องโดยการได้ยินเสียงการร้องของทารกคนอื่น ๆ

ขั้นที่ 2 เด็กอาจจะเลียนแบบการกระทำของบุคคลที่เขาเห็นได้ เช่น โบกมือไปมา

ขั้นที่ 3 เด็กจะเริ่มเลียนเสียงพูด และการเคลื่อนไหวของตัวแบบได้อย่างมีระบบระเบียบ ปีเจย์ (Piaget) ได้อธิบายการทดลองกับลูกสาวอายุ 4 เดือนของเขาโดยการชูมือมาที่ตรงหน้าเด็ก กำและแบมือซ้ำ ๆ ผลปรากฏว่าเด็กจะกำและแบมือตามทุกครั้งที่เขาทำให้ดู

ขั้นที่ 4 เมื่อเด็กมีการติดต่อกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว จากการเห็น การได้ยิน การสัมผัส และการเคลื่อนไหวมากขึ้น เด็กก็จะสามารถเลียนแบบพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่เขารับรู้และเพิ่มความชำนาญมากขึ้นในการเลียนแบบการกระทำใหม่ ๆ

ขั้นที่ 5 การเลียนแบบของเด็กจะดีขึ้น และมีจุดมุ่งหมายมากขึ้น ปีเจย์ (Piaget) ได้ทำการทดลองโดยแวงนาฬิกาที่ร้อยโซ่ตรงหน้าลูกสาววัย 1 ขวบให้ดูเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นวางนาฬิกาและโซ่ไว้ตรงหน้าเด็ก เด็กจะพยายามใช้โซ่ร่อนานาฬิกาและแวงซึ่งตอนแรกทำไม่ได้แต่สักครู่ต่อมาจะใช้ความระวังในการกระแหว่งนิ้วมือและนาฬิกาเพื่อให้สามารถแวงนาฬิกาได้

ขั้นที่ 6 เด็กเริ่มเลียนแบบการกระทำของวัตถุและบุคคล และเด็กสามารถเลียนแบบการกระทำนั้นได้แม้ว่าตัวแบบจะไม่อยู่

สำหรับการเลียนเสียงคำพูดของเด็กนั้น เด็กสามารถทำได้เมื่อเริ่มหัดพูดแล้ว และเด็กจะเลียนแบบคำพูดของพ่อแม่ก่อน แต่ในระยะแรกเด็กไม่สามารถเลียนแบบ

¹Piaget cited in Harry Munsinger, Fundamental of Child Development, 2d ed. (New York: Holt, Rinehart and Winston Co., 1975), pp. 113-114.

คำพูดของพ่อแม่ตามได้ทั้งประโยคจากคำพูดที่เด็กเลียนแบบ ปรากฏว่าคำบางคำซึ่งเคยปรากฏอยู่ในประโยคของพ่อแม่จะขาดหายไป แต่อย่างไรก็ตามคำต่าง ๆ ที่เด็กเลียนแบบมักจะถูกตอ้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กมีความเข้าใจในความหมายที่พ่อแม่พูด และมีความพยายามที่จะติดต่อกับพ่อแม่

เมื่อเด็กโตขึ้น มีการติดต่อกับปะทะสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น เพื่อนของเด็กจะเป็นตัวการสำคัญทางสังคม เป็นตัวเสริมแรงพฤติกรรมและเป็นตัวแบบที่เด็กจะทำการเลียนแบบด้วย พาเทน (Parten) ได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของเพื่อนที่มีต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยทำการตรวจสอบธรรมชาติของสังคม และการปะทะสัมพันธ์ของเด็กในสถานเลี้ยงเด็ก 42 คน อายุระหว่าง 2 ถึง 5 ปี ทำการสังเกต 20 ครั้ง ครั้งละ 1 นาที พร้อมกับการจดบันทึกรายละเอียดที่ได้จากการสังเกต ผลจากการสังเกตได้แยกแยะการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กเป็น 6 ประเภท

1. พฤติกรรมนิ่งเฉย (unoccupied behavior)
2. เล่นตามลำพังคนเดียว (solitary play)
3. ดูคนอื่นเล่น แต่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเล่นด้วย (on-looker behavior)
4. ทางคนต่างเล่น (Parallel play)
5. การเล่นร่วมกับผู้อื่นและแบ่งของเล่นกัน (associated play)
6. ร่วมเล่นกันอย่างมีระบบระเบียบ (Cooperative or organized play)

พาเทน (Parten) ได้สรุปว่าการเล่นแบบต่างคนต่างเล่นเป็นลักษณะเฉพาะของเด็กเล็ก และเมื่อเด็กโตขึ้นหน่อยเด็กจะมีส่วนร่วมในการเล่นกับบุคคลอื่นและมีการแบ่งของเล่นกัน หรือร่วมเล่นกับผู้อื่นอย่างมีระบบระเบียบ²

¹ Munsinger, Fundamental of Child Development, p. 205.

² Parten cited in Paul H. Mussen, John J. Conger, and Jerome Kagan. Child Development and Personality, 3d ed., pp. 392-393.

จากการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับการเลียนแบบ (imitation) จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการณ์เลียนแบบเป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นปกติในวัยเด็กเล็ก และมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพมาก เด็กจะเลียนแบบท่าทางและคำพูดจากบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวทั้ง พ่อ แม่ และบุคคลอื่น เช่น เพื่อน ดังอาจจะกล่าวได้ว่า การที่เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้นั้นส่วนหนึ่งได้จากการเลียนแบบ เนื่องจากความสำคัญดังกล่าวมานี้ในการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ผู้วิจัยจึงได้มุ่งที่จะศึกษาพฤติกรรมการณ์เลียนแบบด้วย

4. ความก้าวร้าว (Aggression)

ดอลลาร์ด (Dollard) ได้ให้ความหมายของการก้าวร้าวว่า เป็นการกระทำการตอบสนองเพื่อประทุษร้ายต่อผู้อื่น¹

บัส (Buss) ได้รวบรวมความหมายของความก้าวร้าวไว้หลายประการคือ

1. ความก้าวร้าวเป็นสื่อในการตอบสนองต่อผู้ที่ทำโทษ
2. ความก้าวร้าวหมายถึงการตอบสนองต่ออินทรีย์อื่น ๆ ที่มาเร้า เพื่อ

ให้เกิดอันตราย

3. ความก้าวร้าวเป็นการจงใจที่จะทำร้ายผู้อื่น

และ บัส (Buss) ได้สรุปว่า ความก้าวร้าวแสดงออกได้โดยทาง

1. คำพูด ภาษา
2. การกระทำทางร่างกาย
3. การนินทาลับหลัง
4. การทำลายทรัพย์สิน²

¹ Dollard cited in Harry Kaufman, Aggression and Altruism, p. 11.

² H. A. Buss, The Psychology of Aggression (New York: John Wiley and Sons, 1961), p. 1.

มัสเซน (Mussen) และคณะ ได้กล่าวว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็น การกระทำซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บปวด หรือเกิดความวิตกกังวลแก่ ผู้อื่น รวมถึงการตี การเตะ การทำลายทรัพย์สิน การทะเลาะวิวาท การทำให้เกิดความ เสียหายแก่ผู้อื่น การกล่าววาจาโจมตีผู้อื่น และการชักชวนความต้องการของผู้อื่น¹

เฮอรลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ปกติ ถ้าเกิดในช่วงต้น ๆ ของชีวิต ปกติความก้าวร้าวจะถึงขีดสูงสุดระหว่างอายุ $4\frac{1}{2}$ ถึง $5\frac{1}{2}$ ปี หลังจากนั้นจะลดความถี่และความรุนแรงลง ก่อนที่เด็กอายุ 4 ปี เด็กมีการติดต่อกับสัมพันธ์ กับเด็กอื่น ๆ น้อยและในช่วงเวลาสั้น ๆ ทำให้เขามีโอกาสแสดงความก้าวร้าวออกมา เมื่อเด็กมีโอกาสติดต่อกับสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ บ่อยครั้งมากขึ้นเด็กก็มีโอกาสแสดง ความก้าวร้าวมากขึ้น เด็กจะแสดงความก้าวร้าวเมื่อมีความคับข้องใจหรือเมื่อมีสิ่งมาชักชวน ความต้องการของเขา เด็กจะแสดงความก้าวร้าวออกมาทางร่างกายโดยการทำร้ายผู้อื่น และหลังจากเด็กอายุ 4 หรือ 5 ปี การก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น²

เจอร์ซิลด์ (Jersild) ได้กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นลักษณะของการ ที่เด็กคนหนึ่งทำร้ายบุคคลหรือสิ่งของของของเด็กอีกคนหนึ่งด้วยกำลัง หรืออาจใช้คำพูด ข่มขู่ บังคับเพื่อตนจะได้เป็นเจ้าของสิ่งของของอีกคนหนึ่ง เด็กอายุ 2 ถึง 4 ปี จะแสดง ความก้าวร้าวบ่อยและจลลกลงไปตามอายุ โดยการโจมตีทางร่างกายจะลดลงและการแสดง ความก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น³

¹Mussen, Conger, and Kagan, Child Development and Personality, 3d ed., p. 329.

²Hurlock, Child Development, 5th ed., pp. 233-234.

³Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 209.

เซียร์ (Sears) ได้ตรวจสอบสภาพการเล่นตุ๊กตาของเด็กเพื่อศึกษาความก้าวร้าวและพบว่าเด็กผู้ชายแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กผู้หญิง¹

เอพเพล (Appel) ได้สังเกตเด็กในสถานเลี้ยงเด็กพบว่า เด็กที่มาจากบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำจะแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่มาจากบ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง เด็กกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำบางกลุ่มจะแสดงความก้าวร้าวโดยการใช้กำลังเข้าโจมตี ขณะที่เด็กกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะใช้การแสดงออกของความก้าวร้าวทางคำพูด²

มัสเซน (Mussen) และคณะ ได้กล่าวว่า ในวัฒนธรรมของคนอเมริกัน เด็กชายจะได้รับการสนับสนุนให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง เพราะพ่อแม่ส่วนมากเชื่อว่า เด็กชายในอุดมคติควรจะต้องป้องกันตัวเองได้เมื่อถูกทำร้าย ดังนั้นในวัยเด็กเล็ก เด็กชายจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง³ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่วัตสัน (Watson) ได้กล่าวว่า ในสังคมอเมริกันก็มีการสนับสนุนการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าว ในบางโอกาสเด็กจะได้รับการคาดหวังให้แสดงความก้าวร้าวเพื่อรักษาสีหน้าของเขาและในทางกลับกัน ในบางโอกาสพ่อแม่ก็อาจจะมีการลงโทษ ถ้าลูกแสดงความก้าวร้าวออกมา นอกจากนี้พ่อแม่อาจจะไม่ยอมให้ลูกแสดงความก้าวร้าวทางร่างกายต่อพ่อแม่ แต่บางครั้งก็อาจอนุญาตให้ลูกแสดงความก้าวร้าวต่อเพื่อนได้⁴

¹Sears cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 210.

²Appel cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 210.

³Mussen, Conger, and Kagan, Child Development and Personality, 3d ed., p. 339.

⁴Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child 3d ed. (New York: John Wiley and Sons, 1973), p. 335.

บัส (Buss) ได้ศึกษาถึงการแสดงออกของความก้าวร้าวในเด็กชาย และเด็กหญิง พบว่า ถึงแม้เด็กชายจะมีแนวโน้มที่จะก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง แต่ก็มีเด็กหญิงส่วนน้อยที่มีการก้าวร้าวมาก และขณะเดียวกันก็มีเด็กชายส่วนน้อยซึ่งไม่ก้าวร้าวมาก¹

เซียร์, แมคโคบี และ ลีแวน (Sears, Maccoby and Lewin) ได้ทำการศึกษาแม่ของเด็ก 379 คน โดยแม่ของเด็กร้อยละ 95 รายงานว่า เด็กเคยแสดงความก้าวร้าวโดยตรงต่อแม่ ดังนั้นเซียร์ (Sears) และคณะ จึงได้สรุปว่าเด็กเล็กมีการแสดงความก้าวร้าวโดยตรงต่อบุคคลที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขาซึ่งรวมทั้งพ่อแม่ด้วย²

สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart & Smart) ได้กล่าวว่าการปะทะสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ และเด็ก จะมีอิทธิพลให้เด็กมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว การที่แม่ใช้การลงโทษทางร่างกายต่อเด็กเมื่อเด็กกระทำผิดหรือการที่แม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างคุกคามต่อเด็ก จะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่ก้าวร้าวมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นถ้าพ่อแม่อนุญาตให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเพื่อให้เด็กสามารถป้องกันตัวเอง และทรัพย์สินของตัวเองได้ เด็กก็จะเรียนรู้ที่จะมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว³

มาร์กกี (Marky) ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กชายมีความก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง และเด็กชายมักจะแสดงความก้าวร้าวต่อเด็กชายด้วยกัน ส่วนเด็กหญิงจะมีการแสดงความก้าวร้าวต่อเด็กหญิงด้วยกัน มากกว่าเด็กชายจะแสดงความก้าวร้าวต่อเด็กหญิง

¹Buss cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindger, Psychology of the Child, 3d ed., p. 335.

²Sears, Maccoby, and Lewin cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p. 335.

³Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p. 276.

และเด็กหญิงจะแสดงความก้าวร้าวต่อเด็กชาย¹

สำหรับการศึกษาการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทำขึ้นในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์แม่ในหมู่บ้านพรานหมื่นและหมู่บ้านอุเม็ง รายงานว่า เด็กในกลุ่มตัวอย่างแสดงความก้าวร้าวโดยการ ทูบตี เตะ แชงคา ลงมือลงเท้า ฯลฯ นอกจากนี้ เด็กอายุ 1 ถึง 3 ปี ยังแสดงการก้าวร้าวโดยการกั๊กนมแม่ ทำร้ายตนเอง ร้องไห้ส่งเสียงกึ่ง ทำลายและขว้างปาของ²

จากการศึกษาและผลงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวก็พอจะสรุปได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลไกที่เด็กใช้ปกป้องตัวเอง เมื่อมีความคับข้องใจ และถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นปกติเมื่อเกิดในวัยเด็กเล็ก การแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวมีอยู่ด้วยกันหลายแบบอย่าง จากการศึกษาถึงการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวในวัฒนธรรมตะวันตก และการศึกษาแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวที่ทำขึ้นในประเทศไทย ที่หมู่บ้านพรานหมื่นและหมู่บ้านอุเม็ง จะเห็นได้ว่าการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการสำรวจ ลักษณะและการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กเล็กในชนบทไทย เพื่อค้นหาตัวแปรทางด้าน เพศ ลำดับที่เกิด และฐานะทางเศรษฐกิจจะมีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างไร

---

¹ Marky cited in Marian E. Breckenridge and Lee E. Vincent, Child Development: Physical and Psychological Growth through the School Years, 2d ed. (Philadelphia: W.B. Saunders Co., 1949), p. 367.

² จรรยา สุวรรณทัต และคณะ, อิทธิพลทางสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่หมู่บ้านพรานหมื่น ตำบลบ้านขาว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านอุเม็ง ตำบลยุทวา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, หน้า 141-142.

5. การทะเลาะวิวาท (Quarreling)

เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่าการทะเลาะวิวาทเป็นการแสดงออกของอารมณ์โกรธซึ่งบุคคลหนึ่งใช้โจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง การทะเลาะวิวาทแตกต่างจากความก้าวร้าวที่ว่า

1. การทะเลาะวิวาทจะเกี่ยวข้องกับคน 2 คน หรือมากกว่านั้น ขณะที่การก้าวร้าวเป็นการกระทำส่วนบุคคล

2. บุคคลคนหนึ่งซึ่งอยู่ในระหว่างการทะเลาะวิวาทจะแสดงบทบาทป้องกันตัวเอง

แต่ส่วนที่เหมือนกันระหว่างการทะเลาะวิวาทและความก้าวร้าวก็คือ

1. ทั้งการทะเลาะวิวาทและการก้าวร้าวเป็นเรื่องของอารมณ์โดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์โกรธ

2. ทั้งการทะเลาะวิวาทและการก้าวร้าวเกี่ยวข้องกับการโจมตีอีกฝ่ายหนึ่ง

3. การโจมตีอาจจะผ่านทางร่างกายหรือทางคำพูด¹

การทะเลาะวิวาทมีมูลเหตุมาจากความก้าวร้าว เพราะฉะนั้นการพัฒนากการทะเลาะวิวาทจะขนานไปกับการก้าวร้าวโดยจะไปถึงจุดสูงสุดเมื่ออายุได้ 3 ถึง 4 ขวบ และจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อเด็กเรียนรู้ที่จะมีการปรับตัวทางสังคมที่ดีขึ้น เด็กทำการทะเลาะวิวาทเพราะเขาไม่รู้ถึงวิธีที่จะทำการติดต่อทางสังคมด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับอายุ การทะเลาะวิวาทจะเริ่มขึ้นเมื่อเด็กคนหนึ่งมีการโจมตีบุคคลหรือทรัพย์สินสมบัติของอีกคนหนึ่ง จุดเริ่มต้นของการทะเลาะวิวาทในเด็กเล็กมักเกิดจากความขัดแย้งเกี่ยวกับข้าวของ เมื่อเด็กมีการทะเลาะวิวาทไม่ได้หมายความว่าเด็กมีความไม่ชอบซึ่งกันและกัน เพราะในความเป็นจริงแล้วการทะเลาะวิวาทมักจะปรากฏในหมู่เพื่อน และเมื่อการทะเลาะวิวาท

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 234.

สิ้นสุดลง เด็กก็จะมีความสุขและเป็นมิตรกับเหมือนเดิม¹

เจอร์ซิด (Jersild) ได้กล่าวว่า เด็กเมื่อมีอายุมากพอที่จะเล่นร่วมกับเพื่อนได้ การโต้เถียงและการมีปากเสียงถือได้ว่าเป็นสิ่งปกติที่เกิดขึ้นในพฤติกรรมกลุ่ม จากการศึกษาถึงความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในเด็กพบว่า จำนวนของการมีปากเสียงของเด็กมีความสัมพันธ์กับการกระทำโดยทั่ว ๆ ไปของเด็กในระดับสูง เด็กที่มีการติดต่อกับบุคคลมาก มีการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก เขาก็ยังจะมีการทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นมากขึ้นด้วย²

กรีน (Green) ได้สังเกตพบว่า การทะเลาะวิวาทมักเกิดขึ้นบ่อยในเด็กซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน และยังพบอีกว่า การทะเลาะวิวาทเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นมิตรและเป็นส่วนของการติดต่อกับสังคมของเด็กเล็ก³

เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การทะเลาะวิวาทจะแสดงออกโดยการทำลายงานของเด็กอีกคนหนึ่ง การแย่งของเล่นของเด็กอื่นไป การร้องกรี๊ด การร้องไห้ การกีด การเตะ การตี การทำลายสถานะการณ์ต่าง ๆ ให้เสียหาย เด็กเล็กจะแสดงการทะเลาะวิวาท โดยการใช้การโจมตีทางร่างกายและถ้าลูกดงโทษก็จะเปลี่ยนมาใช้คำพูดแทน การทะเลาะวิวาทระหว่างเด็กเล็กจะกินเวลาสั้นแต่รุนแรง ซึ่งเฉลี่ยแล้วประมาณ 30 วินาที และมักจะปรากฏทุก ๆ 5 นาที ขณะที่เด็กมาอยู่รวมกัน แต่เมื่อเด็กโตขึ้นการทะเลาะวิวาทปรากฏน้อยลงแต่กินเวลานานขึ้น และการต่อสู้จะรุนแรงกว่า เด็กผู้ชายทุกระดับอายุจะมีการทะเลาะวิวาทมากกว่าเด็กผู้หญิง การทะเลาะวิวาทระหว่างพี่น้องในวัยเด็กเล็กถือได้ว่าเป็นสิ่งธรรมดาและพี่น้องเพศเดียวกันจะมีการทะเลาะ-

¹ Ibid.

² Jersild, Child Psychology, 4th ed., pp. 205-206.

³ Green cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed.,

วิวาทบ่อยครั้งกว่าพี่น้องต่างเพศกัน¹

สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart and Smart) ได้กล่าวว่า การทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นในเด็กเล็กเพราะเด็กเล็กยังไม่รู้วิธีการที่จะแก้ไขความขัดแย้งต่าง ๆ พฤติกรรมการทะเลาะวิวาทจะแสดงออกโดยการผลัก การดึง การตี เด็กเล็กยังมีการติดต่อทางสังคมกับเพื่อนมากก็ยังมีทะเลาะวิวาทมาก เด็กที่เป็นเพื่อนเล่นกันมักจะมีการทะเลาะวิวาทกันมากกว่าเด็กที่ไม่เคยเล่นด้วยกันบ่อยนัก ส่วนสาเหตุของการทะเลาะวิวาทในเด็กเล็กมักจะเกิดจากการแย่งของเล่นกัน²

จากการศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างเพศที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทพบว่า เด็กชายจะมีการทะเลาะวิวาทมากกว่าเด็กหญิง จากการสังเกตเด็กในสถานเลี้ยงเด็กพบว่า กลุ่มเด็กชายด้วยกันจะมีจำนวนของการทะเลาะวิวาทสูงสุด รองลงมาคือกลุ่มเด็กชายร่วมกับเด็กหญิง และกลุ่มเด็กหญิงล้วนจะมีการทะเลาะวิวาทน้อยที่สุด³

6. การเป็นที่ยอมรับของสังคม (Social Acceptance)

เฮอรัลด์ (Hurlock) ได้กล่าวว่า ก่อนที่เด็กจะพูดได้เด็กก็รับรู้ว่าเขาเป็นศูนย์กลางของความชื่นชมและความสนใจ และเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กก็ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่และจากเพื่อนเพิ่มมากขึ้น การขาดแคลนการยอมรับจากสังคมทำให้เด็กไม่มีความสุข และมักจะผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมที่เรียกร้องความสนใจ⁴

¹Hurlock, Child Development, 4th ed., p. 234.

²Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p. 247.

³Ibid.

⁴Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 236.

แมคแคนเลส, บัลสบอช, และ เบนเบท (Mc-Candless, Balsbaugh, and Bennett, 1961) ได้ทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศของพฤติกรรม การเป็นที่ยอมรับของสังคมพบว่า เด็กหญิงจะได้รับคะแนนจากการทำแบบทดสอบสังคมมีติ สูงกว่าเด็กชาย แสดงว่าเด็กหญิงได้รับการยอมรับทางสังคมมากกว่าเด็กชาย¹

ฮาร์ทับ (Hartup, 1970) ได้ทำการศึกษาโดยการสังเกตพฤติกรรม การเป็นที่นิยมชมชอบ (Popularity) และพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบ (Unpopularity) ในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กวัยนี้มีความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรม ที่เป็นที่นิยมชมชอบจะมีความมั่นคงสูง ส่วนพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบจะมีความมั่นคง น้อยกว่า ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบจะได้รับการปฏิเสธและไม่ได้รับการ เสริมแรงจากกลุ่มเพื่อนและผู้ใหญ่ เด็กที่รู้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม จึงมีความมั่นคงน้อยกว่า ฮาร์ทับ (Hartup) ยังรายงานว่า เด็กที่ได้รับการนิย มชมชอบมีแนวโน้มจะได้รับการพิจารณาว่ามีความเป็นมิตรมากกว่าเป็นผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ ของผู้อื่นมากกว่า และจะได้รับการเสริมแรงทางบวกจากเพื่อนมากกว่า นอกจากนั้นยัง พบว่าเด็กที่ได้รับการนิยชมชอบจะรู้ว่าเขาควรจะแสดงพฤติกรรมการพึ่งพาเมื่อไรและอย่างไร และพฤติกรรมการพึ่งพาจะมีลักษณะที่มีวุฒิภาวะ ตัวอย่างเช่นเป็นการแสวงหาการยอมรับ จากสังคมหรือแสวงหาการช่วยเหลือ²

---

¹Mc-Candless, Balsbaugh, and Bennett cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p. 355.

²Hartup cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., pp. 355-356.

ได้มีการศึกษาพบว่ามืองค์ประกอบที่จะสนับสนุนพฤติกรรมการ เป็นที่ยอมรับของสังคมดังนี้คือ

1. การประทับใจครั้งแรก การที่เด็กแสดงให้กลุ่มมีความประทับใจเมื่อพบครั้งแรกจะเป็นเครื่องกำหนดทัศนคติของกลุ่มต่อเด็กและทำให้กลุ่มเต็มใจที่จะยอมรับเด็กเข้ากลุ่มด้วย การสร้างความประทับใจครั้งแรกอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบระยะยาวในเวลาต่อมา ถ้าเด็กแสดงให้กลุ่มมีความรัก ชื่นชมในตัวเขา กลุ่มก็จะยอมรับเขา
2. สภาพทางร่างกาย เด็กที่ได้รับการยอมรับจากสังคมอย่างคึกคักเป็นเด็กที่มีสุขภาพอนามัยดี เนื่องจากเด็กที่มีสุขภาพอนามัยไม่ดีก็มักจะมีการปรับตัวที่ไม่ดีทางสังคม
3. สติปัญญา เด็กที่ฉลาดมักได้รับการยอมรับทางสังคมมากกว่า จากการศึกษาพบว่าเด็กที่ฉลาดมักเป็นที่นิยมชมชอบในหมู่เพื่อนมากกว่า
4. เพศ เด็กหญิงจะได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าเด็กชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเด็กที่โตกว่า เด็กชายมักจะแสดงความก้าวร้าวขบถและรุนแรง จึงได้รับการยอมรับทางสังคมน้อยกว่าเด็กหญิง
5. ความใกล้ชิดของกลุ่ม เด็กที่ได้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ มากก็มีโอกาสจะแสดงความเป็นมิตรกับเด็กอื่น ๆ มากและจะกลายเป็นสมาชิกของกลุ่ม
6. สถานะทางเศรษฐกิจ มีรายงานว่าเด็กซึ่งได้รับการยอมรับทางสังคมอย่างคึกคักมาจากบ้านซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ดีกว่า¹

จากการศึกษาที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าพฤติกรรมการ เป็นที่ยอมรับของสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยต่อมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษากับเด็กเล็กในชนบทไทย

¹Hurlock, Child Development, 5th ed., pp. 268-269.

7. การร่วมมือ (Cooperation)

คอลลินท์ และ แอชมอร์ (Collins and Ashmore) ได้ให้ความหมายของการร่วมมือไว้ว่า หมายถึงการที่บุคคล 2 คน มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์¹

ลินด์ เกรน (Lindgren) ได้ให้ความหมายของการร่วมมือว่า หมายถึงการกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ²

เฮิร์ลลอค (Hurlock) กล่าวว่า เด็กเมื่ออายุเกือบ 3 ปี หรือ 4 ปี จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมความร่วมมือ เด็กยังมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับเพื่อน ๆ มากเท่าไร เขายังเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับเด็กอื่น ๆ ถ้าการอบรมเลี้ยงดูเด็กภายในบ้านใช้วิธีการฝึกหัดเด็กอย่างเข้มงวด เพื่อให้เด็กมีการร่วมมือ เด็กจะพัฒนาทัศนคติที่ไม่ดีและมีแนวโน้มที่จะไม่ร่วมมือเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ในทางตรงกันข้าม เด็กที่มาจากบ้านที่ปกครองแบบประชาธิปไตยมักจะมีพฤติกรรมความร่วมมือ และเด็กจะพัฒนานิสัยที่ร่วมมือจากบ้านไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ ภายนอกบ้านด้วย³

สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart and Smart) กล่าวว่า เด็ก 2 ปี ชอบเฝ้ามองดูผู้อื่น และแสดงความร่วมมือเพียงชั่วขณะหนึ่ง เด็กในระยะนี้มักจะสนใจการกระทำของผู้อื่น และมีความพอใจจะเข้าไปอยู่ใกล้ ๆ ผู้อื่น⁴

¹Barry E. Collins and Richard D. Ashmore, Social Psychology (California: Addison Wesley Publishing Co., 1970), p. 50.

²Henry Clay Lindgren, An Introduction to Social Psychology, p. 278.

³Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

⁴Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p. 245.

พาร์ตัน (Parton) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรรวมมือ โดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรรรวมมือของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน โดยให้เด็กเล่นตามธรรมชาติ ผลจากการสังเกตพบว่าเด็กอายุเกิน 3 ปีมีการเล่นแบบกรรรวมมือมากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี¹

จากคำกล่าวและการศึกษาข้างบนจะเห็นว่า พฤติกรรมกรรรวมมือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เริ่มปรากฏตั้งแต่อายุ 2 ปี และจะพัฒนาจนแสดงออกอย่างเด่นชัดเมื่อปลายอายุ 3 ปี นอกจากนี้การแสดงออกของพฤติกรรมค่านี้นี้ยังมีด้วยกันหลายลักษณะ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอยากศึกษาว่า พฤติกรรมกรรรวมมือของเด็กเล็กในชนบทไทยแตกต่างหรือเหมือนกับสังคมตะวันตกอย่างไร

8. การเป็นผู้มีอำนาจเหนือ (Ascendance)

อิงลิช แอนด์ อิงลิช (English and English) กล่าวว่า การเป็นผู้มีอำนาจเหนือ หมายความว่า การที่บุคคลหนึ่งมีความถึงแนวโน้มนำในการที่จะนำการตัดสินใจพฤติกรรมของบุคคลหรือของกลุ่ม²

มัมเมอร์รี่ (Mummery) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมกรรรวมมือเป็นผู้มีอำนาจเหนือเป็นการที่บุคคลพยายามรักษานำนาจหรือสถานภาพทางสังคม³

เฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมกรรรวมมือเป็นผู้มีอำนาจเป็นสิ่งปกติในเด็กเล็ก เด็กเมื่ออายุเริ่มได้ 3 ปี มีการติดต่อทางสังคมมากขึ้น

¹Parton cited in Charles Birds, Social Psychology (New York: D Appleton Century Co., 1940), p. 123.

²English and English, A Comprehensive Dictionary of Psychology and Psychoanalytic Terms, p. 43.

³Mummery cited in Elizabeth B. Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

พฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือจะเพิ่มขึ้นด้วย และจะพัฒนาไปถึงจุดสูงสุดเมื่ออายุได้ 5 ปี หลังจากนั้นแล้วจะลดลง จากการศึกษาเด็กในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า พบว่าเด็กหญิงมีการวางอำนาจมากกว่าเด็กชายโดยเฉพาะในสถานการณ์ของการเล่น เด็กจะแสดงพฤติกรรมค่านนี้โดยการออกคำสั่ง การข่มขู่ หรือการบังคับเพื่อพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์¹

ยังได้มีการศึกษาพบว่าในวัยเด็กตอนต้น เด็กมีการปะทะสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น พฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือจะเพิ่มขึ้น ขณะที่พฤติกรรมการยอมจำนนจะลดลง และพฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือจะพัฒนาถึงจุดสูงสุดเมื่อเด็กอายุได้ 5 ปี²

เฮอรลอค (Hurlock) ยังได้กล่าววว่า พฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือจะมีอิทธิพลต่อเด็ก เป็นการวางพื้นฐานให้เด็กได้พัฒนาลักษณะการเป็นผู้นำ (Leadership) ในวัยต่อมา³

จะเห็นได้ว่าถึงแม้การศึกษาและผลงานการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือในเด็กเล็กจะมีน้อย แต่ก็เป็นพฤติกรรมที่สำคัญซึ่งปรากฏเด่นชัดในเด็กเล็ก ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาพฤติกรรมค่านนี้ด้วย

9. การยอมตาม (Conformity)

อิงลิช แอนด์ อิงลิช (English and English) ได้ให้คำจำกัดความการยอมตามว่า หมายถึงพฤติกรรมหรือทัศนคติซึ่งถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคมซึ่งบุคคลนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิก หรืออาจหมายถึงพฤติกรรมและทัศนคติซึ่งเหมือนกับพฤติกรรม

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

² Mussen, Conger, and Kagan, Child Development and Personality, 3d ed., p. 396.

³ Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

หรือทัศนคติของสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่ม¹

เฮิร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การยอมตามเป็นลักษณะที่บุคคลมีพฤติกรรมหรือทัศนคติตามความต้องการของกลุ่ม เนื่องจากบุคคลนั้นต้องการจะเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม ขณะที่เด็กกำลังเรียนรู้วิธีการที่จะเข้าร่วมเป็นบุคคลในกลุ่มสังคม เด็กต้องอาศัยการลอกแบบพฤติกรรมของกลุ่มสมาชิกโดยให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มน้อยที่สุด หลังจากที่เด็กได้เรียนรู้สิ่งที่สังคมคาดหวังจากเขาแล้ว เด็กก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของเขา โดยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากบรรทัดฐานของสังคมน้อยที่สุด ถ้าเด็กไม่ยอมตามบรรทัดฐานของกลุ่มเลย กลุ่มก็จะไม่รับเขาเป็นสมาชิก² แต่ถ้าเด็กมีการยอมตามมากเกินไปก็จะเป็นผลให้เกิดการสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์บุคคล และเป็นบุคคลที่ยอมจำนนบุคคลอื่นตลอดเวลา³

คอสแตนโซ และ ชอว์ (Costanzo and Shaw 1966) ได้ทำการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการยอมตามมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ เด็กอายุ 11 ถึง 13 ปี จะมีพฤติกรรมการยอมตามมากกว่าเด็กอายุ 7 ถึง 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญ⁴ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่ เอสโค วิลเลียม และ ฮาร์เวย์ (Iscoe, Williams, Harvey 1963) ได้ทำการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการยอมตามของเด็กจะเพิ่มมากขึ้นไปตามอายุ จนกระทั่งเมื่อเด็กอายุได้ 13 ปี เด็กหญิงจะมีการแสดงพฤติกรรมการยอมตามลดลง แต่เด็กชาย

¹ English and English, A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms, p. 110.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 220.

³ Ibid., p. 227.

⁴ R P. Costanzo and E M. Shaw, "Conformity as a function of age level," Child Development 34 (1966): 967-975.

จะยังคงมีพฤติกรรมการยอมตามเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ จนอายุ 15 ปี¹

โซโลมอน แอช (Soloman Asch) 1956 ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการยอมตามในห้องทดลองอย่างมีระบบระเบียบเป็นครั้งแรก โดยบอกให้ผู้รับการทดลองนั่งเป็นวงกลมล้อมรอบโต๊ะและชี้แจงว่า ผู้รับการทดลองทุกคนกำลังได้รับการทดลองในเรื่องการแยกแยะความแตกต่างของการเรียนรู้ ผู้รับการทดลองทุกคน (ยกเว้นอยู่ 1 คน) เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมคิดกับผู้ทำการทดลอง โดยได้รับการกำหนดคำตอบของแต่ละข้อไว้ล่วงหน้าแล้ว ผลปรากฏว่า ผู้รับการทดลองที่ยกเว้นอยู่ 1 คนไม่ได้ทราบคำตอบมาก่อน มักจะแสดงความคิดเห็นตามกลุ่มของสมาชิกที่เข้าร่วมทำการทดลอง แม้วางครั้งจะแตกต่างจากความคิดเห็นของตัวเอง และยังพบว่าผู้รับการทดลองผู้นั้นมักจะมีพฤติกรรมการยอมตามความคิดเห็นของกลุ่มแม้ว่าจะผิด

แอช จึงได้สรุปผลการวิจัย ว่ามีองค์ประกอบมากมายซึ่งตัดสินพฤติกรรมการยอมตาม

1. ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในกลุ่ม ถ้าบุคคลทุกคนภายในกลุ่มเห็นพ้องต้องกัน ผู้รับการทดลองจะมีพฤติกรรมการยอมตามเสียเป็นส่วนใหญ่
2. ความน่าเชื่อถือ ถ้าสมาชิกของกลุ่มมีลักษณะเป็นผู้มีความสามารถและมีอำนาจผู้รับการทดลองจะมีการยอมตามมาก แต่สมาชิกของกลุ่มทุกคนเคยมีการตัดสินใจที่ผิด ๆ มาก่อน ผู้รับการทดลองที่เหลือมักไม่ยอมตามความคิดเห็นของสมาชิกบ่อย ๆ
3. ขนาดของกลุ่ม ถ้ากลุ่มประกอบด้วยสมาชิกเพิ่มมากขึ้นเท่าใด การยอมตามจะรุนแรงมากตามไปด้วย
4. เพศและอายุ จากผลการทดลองของ แอช (Asch) พบว่า ผู้หญิงและเด็กจะมีการยอมตามมากกว่าผู้ชาย

---

¹I. Iscoe, M. Williams and J. Harrey, "Modification of children's judgements by a simulated group technique: A normative developmental study," Child Development 34 (1963) : 963-973.

5. ความยากของงาน ดังงานที่ได้รับต้องอาศัยความยากลำบากมาก ในการตัดสินใจ ผู้รับการทดลองมักจะแสดงการยอมตามมากกว่า
6. สติปัญญา ผู้ที่มีสติปัญญาจะแสดงการยอมตามน้อยกว่าผู้มีสติปัญญาต่ำ¹

นอกจากนี้ยังได้มีการศึกษาธรรมชาติและเนื้อหาของพฤติกรรมการยอมตามกลุ่ม ในสภาพการณ์ในห้องเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหญิง และเด็กชาย อายุ 7, 10, 13 ปี ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและกลาง สำหรับงานที่ให้ทำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ ว่าแสงจะคงอยู่เป็นเวลานานเท่าไร และจะเคลื่อนไปได้ไกลแค่ไหน กลุ่มควบคุมจะได้รับการพิจารณาตัดสินเป็นส่วนตัว ขณะที่กลุ่มทดลองซึ่งมีสมาชิกรวมกันอยู่ 3 คน จะพิจารณาตัดสินโดยที่สามารถได้ยินคำตอบของกันและกัน ผลปรากฏว่า การยอมตามจะเพิ่มขึ้นไปตามอายุ และเด็กหญิงจะมีการยอมตามมากกว่าเด็กชาย²

จากการศึกษาและผลการทดลองพอสรุปได้ว่า พฤติกรรมการยอมตาม เป็น พฤติกรรมที่สำคัญและปรากฏในวัยเด็ก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะทำการศึกษาค้น

10. การแข่งขันชิงดี (Rivalry)

การแข่งขันชิงดี เป็นความพยายามที่จะให้ได้หรือกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ดีกว่าคนอื่น ๆ หรือเท่ากับคนอื่น โดยปราศจากการขัดแย้งโดยตรง³ หรือเป็นลักษณะของการต่อสู้กันรบในการกระทำการใดสิ่งหนึ่งให้ดีกว่าหรือดีเท่ากับคนอื่น⁴

¹ Solomon Asch cited in Harry Munsinger, Fundamental of Child Development, 2d ed., pp. 277-278.

² Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p. 466.

³ English and English, A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychogalytic Terms, p. 467.

⁴ Ibid., p. 102.

สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart and Smart) ได้กล่าวว่า การแข่งขันชิงดีเป็นความรู้สึกโกรธซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากบุคคลมีความคับข้องใจในความต้องการที่จะทำดีที่สุด ต้องการที่จะเอาชนะ และต้องการเป็นที่หนึ่ง เด็กอาจจะแสดงการแข่งขันชิงดีกับเด็กที่โตกว่าซึ่งแข็งแรงและมีความสามารถมากกว่าเขา¹

เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การแข่งขันชิงดีเป็นการพยายามกระทำให้ดีกว่า เคนกว่าคนอื่น ซึ่งอาจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น เด็กเล็กมีการคุ้ยไว้อวดเกี่ยวกับการเป็นที่หนึ่ง หรือเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสิ่งที่ดีกว่า ได้มีการศึกษาพบว่าเด็กอายุ 2 ปียังไม่มีการแข่งขันชิงดี และเมื่อมีสถานการณ์ของการแข่งขันชิงดีเด็กจะใช้การมองคู่แข่งกันและกันในบางครั้ง แต่เมื่ออายุ 3 ปี การแข่งขันชิงดีจะปรากฏขึ้นบ้าง เด็กที่มาจากชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กชายจะมีการแข่งขันชิงดีในทุกระดับอายุมากกว่า เมื่อเด็กมีการแข่งขันกับคนแปลกหน้าเด็กจะใช้การเจียม แต่เมื่อมีการแข่งขันกับเพื่อน ๆ เด็กจะส่งเสียงดังและตื่นเต้น การแข่งขันภายในบ้านถือว่าเป็นสิ่งธรรมดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการอิจฉาระหว่างพี่น้อง การแข่งขันชิงดีระหว่างพี่น้องที่เป็นชายหญิง หรือระหว่างพี่น้องที่เป็นชายล้วนด้วยกัน จะรุนแรงและนำไปสู่การทะเลาะวิวาทมากกว่าการแข่งขันระหว่างพี่น้องที่เป็นหญิงล้วนด้วยกัน²

มัสเซน (Mussen) และเพื่อน ได้กล่าวว่า ในสังคมอเมริกันเด็กเล็กมักจะได้รับกำหนัดสนับสนุนจากที่บ้านและที่โรงเรียนให้แสดงความเก่งกว่าผู้อื่น และต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสถานการณ์ที่สูงขึ้น และเมื่อเด็กกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมากขึ้น ได้เรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ จากพ่อแม่ และบุคคลอื่นในสังคม เด็กก็จะพัฒนาคุณค่าเกี่ยวกับการแข่งขันขึ้นมา³

¹ Smart and Smart, Children development and Relationships, 2d ed., p. 314.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

³ Mussen, Conger, and Kagan, Child Development and Personality, 3d ed., p. 394.

มีกี และ ลีคเคอร์ (Mekee and Leader) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรม การแข่งขันโดยใช้เด็กในสถานเลี้ยงเด็ก จากผลการศึกษารูปไ้ว่า เด็กที่โตกว่ามีการ แข่งขันมากกว่าเด็กเล็ก เด็กที่มาจากฐานะเศรษฐิกิจต่ำมีการแข่งขันมากกว่าเด็กที่มาจาก ฐานะเศรษฐิกิจสูงหรือกลาง และเด็กชายจะมีการแข่งขันมากกว่าเด็กหญิง นอกจากนี้ยัง พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐิกิจต่ำ พ่อแม่จะมีการให้รางวัลสำหรับ พฤติกรรมที่มีการแข่งขัน ในขณะที่เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐิกิจสูงจะถูก พ่อแม่ห้ามปรามไม่ให้มีการแข่งขันในขณะเล่น¹

เมอร์ฟี (Murphy) ได้รวบรวมการศึกษาเกี่ยวกับผลของการแข่งขัน ที่ทำขึ้นในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งทำกับเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน เด็กมัธยม และเด็กใน ระดับวิทยาลัย ในเรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันภายในกลุ่ม และการแข่งขันชิงดีของแต่ละบุคคล ที่มีต่อความพยายามและการเรียนรูปรากฎว่าได้ผลเป็นเช่นเดียวกันคือ การแข่งขันชิงดีจะ ทำให้บุคคลมีความพยายามและแรงให้บุคคลประสบความสำเร็จเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กชายจะมีการแข่งขันมากกว่าเด็กหญิง เด็กมัธยมมีการแข่งขันมากกว่าเด็กวัยก่อน เข้าโรงเรียน และการแสดงออกของพฤติกรรมการแข่งขันชิงดีระหว่าง เด็กวัยก่อนเข้า โรงเรียนจะมีความแตกต่างกัน โดยในสถานการณที่มีการแข่งขัน เด็กอายุ 2 ปี จะแสดง ออกโดยการเฝ้ามองเท่านั้น และเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี จะมีการโต้ตอบต่อการแข่งขันชิงดี กับเด็กที่โตกว่ามากกว่าเด็กรุ่นราวคราวเดียวกัน²

¹ Mekee and Leader cited in Paul H. Mussen, John J. Conger, and Jerome Kagan, Child Development and Personality, 3d ed., p. 499.

² Murphy cited in Marian E. Breckenridge and Lee E. Vincent, Child Development: Physical and Psychological Growth Through the School Years, p. 378.

จากการศึกษาและการวิจัยที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า เด็กเริ่มมีการแข่งขันซึ่งก็ตั้งแต่อายุเกือบ 3 ปี และการแข่งขันจะเริ่มจากพี่น้องก่อน เมื่อสังคมของเด็กขยายเด็กจะเริ่มมีการแข่งขันกับบุคคลนอกครอบครัวโดยเฉพาะเพื่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมค่านี้นี้ว่าเด็กเล็กในชนบทไทยจะแสดงออกอย่างไร ต่อใครบ้างในเรื่องการแข่งขัน

11. ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy)

เฮอร์ลอค (Hurlock) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจหมายถึงการที่บุคคลมีความผูกพันทางอารมณ์กับบุคคลอีกคนหนึ่ง เด็กยิ่งโตขึ้นมีประสบการณ์มากขึ้นจะสามารถแสดงพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจได้หลาย ๆ สถานการณ์ เด็กจะแสดงความเห็นอกเห็นใจโดยการเข้าช่วยเหลือ โดยการปกป้องบุคคลอื่น โดยการพยายามปลอบโยนผู้อื่นด้วยการลูบไล้ การกอด การจูบ โดยการถามถึงสิ่งทำให้เกิดความเศร้าโศก และโดยการแนะนำการแก้ปัญหา ส่วนเด็กที่ไม่มีความเห็นอกเห็นใจจะแสดงออกโดยการหัวเราะเยาะบุคคลที่ได้รับความเศร้าโศกเสียใจ หรือโดยการรังแกเด็กในขณะที่เขากำลังมีความเสียใจ¹ ดังนั้นจึงสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็นความรู้สึกที่ผูกพันกับบุคคลอีกคนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น รู้สึกว่าเรงเมื่อเห็นผู้อื่นว่าเรง รู้สึกเสียใจเมื่อเห็นผู้อื่นเสียใจ²

เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge) และเพื่อน ได้กล่าวว่า การแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจในเด็กเล็กยังเป็นแบบง่าย ๆ และแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน เด็กบางคนจะแสดงออกโดยการเพียงแต่มองดูเพื่อนที่กำลังมีความเศร้าโศกเสียใจ เด็กบางคนจะแสดงพฤติกรรมโดยการโอบกอดและถามสาเหตุของความเจ็บปวด เด็กบางคน

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 236.

² English and English, A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms, p. 540.

จะจับกอดและเข้าช่วยเหลือป้องกันสิทธิของเด็กที่เล็กกว่า¹

เมอร์ฟี (Murphy) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กที่ชอบเข้าสังคมส่วนมากจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เขาเห็นว่าบุคคลอื่นกำลังได้รับบาดเจ็บ เด็กพวกนี้จะมีความเห็นอกเห็นใจเข้าช่วยเหลือโดยการโจมตีและต่อสู้อีกกลุ่ม²

จากที่กล่าวมาตั้งแต่พฤติกรรมการณ์เห็นอกเห็นใจจะไม่มีวิจัยที่เกี่ยวข้องมากนัก แต่ก็เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าพฤติกรรมทางสังคมด้านอื่น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า

12. การมีใจคอกว้างขวาง (Generosity)

เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า โดยปกติแล้วเด็กเล็กจะมีลักษณะของการเห็นแก่ตัว และเรียกร้องสิ่งที่เขาต้องการ และถ้าเด็กได้รับการปฏิเสธเด็กจะแสดงออกโดยการร้องไห้หรือการแสดงความโกรธควยอารมณ์ที่รุนแรง เมื่อเด็กมีการปรับตัวทางสังคมดีขึ้น ความเห็นแก่ตัวจะลดลง และการแสดงออกของพฤติกรรมการณ์มีใจคอกว้างขวางจะเพิ่มมากขึ้น เด็กที่มีใจคอกว้างขวางมักมาจากครอบครัวชั้นกลางซึ่งเน้นมากเรื่องความเป็นที่ยอมรับของสังคมและการปรับตัวทางสังคมที่ดี เด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมการณ์มีใจคอกว้างขวางมากกว่าเด็กที่มีขนาดครอบครัวเล็ก เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมการณ์มีใจคอกว้างขวางโดยการสังเกตดูจากเด็กอื่นว่าได้รับผลตอบแทนจากการแสดงพฤติกรรมนั้นอย่างไร เด็กทั่วไปมีแนวโน้มจะแสดงพฤติกรรมการณ์มีใจคอกว้างขวางกับเพื่อนของเขามากกว่าบุคคลที่ไม่ใช่เพื่อน และไม่มี ความแตกต่างในเรื่องเพศเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์มีใจคอกว้างขวาง³

¹Breckenridge and Vincent, Child Development: Physical and Psychological Growth Through the School Years, p. 374.

²Murphy cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p. 206.

³Hurlock, Child Development, 5th ed., p. 235.

ถึงแม้พฤติกรรมการณ์มีใจกว้างขวางจะไม่มีผลการวิจัยและการศึกษามาสนับสนุน แต่ผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญและปรากฏเด่นในวัยเด็กเล็ก จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งจะสำรวจพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก โดยทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เพศ ลำดับที่การเกิด และฐานะทางเศรษฐกิจ เนื่องจากได้มีงานการวิจัยและการศึกษาต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้ง 3 มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม

งานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรทางด้านเพศที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner) ได้กล่าวว่า เด็กหญิงได้รับความรักมากกว่าเด็กชาย และได้รับการลงโทษน้อยกว่าเด็กชาย จะมีผลทำให้มีการพัฒนาการควบคุมตนเองได้ดีกว่าเด็กชาย มีพฤติกรรมกรรรมมือและมีกระบวนการสังคมประภคิตดีกว่าเด็กชาย¹

นักพฤติกรรมนิยมชาวอเมริกันบางท่าน ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็กโดยศึกษาในลักษณะของตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า พ่อแม่มักจะคาดหวังให้เด็กชายมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและมักจะมีแนวโน้มที่จะให้การเสริมแรงพฤติกรรมค่านนี้ ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่สนใจที่จะสนับสนุนพฤติกรรมกรรรมมือ และการอดทนตาม ส่วนเด็กหญิงพ่อแม่มีการคาดหวังให้มีการกรรรมมือ การยินยอมอดทนตามมากกว่าเด็กชาย²

---

¹Urie Bronfenbrenner, "The Changing American Child, A Speculative Analysis," in Child Development and Behavior ed. Freda Rebelsky and Lynn Dorman, pp. 145-148.

²Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p. 307.

จากข้อมูลที่เก็บจากโครงการโรงเรียนเด็กเล็กในบัลติมอร์ (Baltimore) ได้มีการสัมภาษณ์แม่ของเด็กอายุ 4 ถึง 5 ปีจำนวน 1,500 คน พบว่าแม่ของเด็กหญิงและเด็กชายนอกจากจะมีการรับรู้พฤติกรรมของลูกของตนแตกต่างกันแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตของเด็กด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ผลปรากฏว่า แม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ และแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลางต่างให้คำตอบในลักษณะเดียวกันว่า เด็กหญิงในช่วงอายุนี้มีพฤติกรรมที่มีวุฒิภาวะมากกว่ามีพัฒนาการทางสังคมที่ดีกว่า และอ่อนน้อมกว่าเด็กชาย¹

แลงลอส (Langlois) และเพื่อน ได้ทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศของเพื่อนที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กผิวดำ 32 คน ซึ่งเป็นเด็กชาย 16 คน เด็กหญิง 16 คน มีอายุ 3 ปี และ 5 ปี โดยจะนำเด็กเข้ามาในห้องทดลองเป็นคู่ ภายในห้องมีของเล่นวางอยู่ เด็กจะได้รับการสังเกตขณะที่เล่นอยู่ด้วยกันภายในห้องทดลองเป็นเวลา 15 นาที ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กหญิงอายุ 5 ปี และ 3 ปี จะแสดงพฤติกรรมการตีเด็กอีกคนหนึ่ง ที่วัดดู มีการสัมผัส การคุ้ย การข่มมากกว่าเด็กชาย และจะแสดงพฤติกรรมเหล่านี้เมื่อเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเมื่ออยู่กับเพื่อนต่างเพศ เด็กหญิงอายุ 3 ปี และ 5 ปี จะมีพฤติกรรมการคุ้ยมากกว่าเด็กชาย เด็กชายอายุ 3 ปี และ 5 ปี จะมีพฤติกรรมการทุบตีของมากกว่าเด็กหญิง²

¹Ibid., pp. 308-309.

²Judith H. Langlois, Nathan W. Gottfried, and Bill Seay, "The Influence of Sex of Peer on the Social Behavior of Preschool Children," Developmental Psychology 8 (January, 1973): 93-98.

งานการวิจัยที่เกี่ยวกับตัวแปรลำดับที่การเกิดที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม
 สแตนเลย์ ชัชเชอร์ (Stanley Schachter) 1959 ได้เขียนไว้ว่า
 เด็กที่เป็นลูกคนโตหรือลูกคนเดียว มีแนวโน้มที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสถานการณที่ตึงเครียด
 จากการพบกัดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ว่า ลำดับที่การเกิดเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่สำคัญ เนื่อง-
 จากพบว่าการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อลูกคนโตนั้นแตกต่างไปจากลูกคนรอง ลูกคนโตได้รับ
 ความรัก ความสนใจ อยู่เพียงคนเดียวจนกว่าจะมีน้องคนต่อไป และแม้ว่าจะมีน้องคนถัด-
 ไปมาแย่งความสนใจ ความรักจากพ่อแม่ แต่ลูกคนโตก็ยังคงมีความรู้สึกถึงความเป็หนึ่ง
 อยู่นั่นเอง ดังนั้นลูกคนโตจะมีวุฒิภาวะมากกว่าคนอื่น ๆ มีความรับผิดชอบมากกว่าลูกคน
 ถัดไป¹

เฮอร็อค (Hurlock) 1967 ได้กล่าวว่า เด็กที่เป็นลูกคนโตมักถูก
 ฝึกให้มีความรับผิดชอบมากกว่าลูกคนถัดมาในครอบครัว ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยให้เด็กที่
 เป็นลูกคนโตเรียนรู้ถึงเรื่องความรับผิดชอบซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้นำทุกคน เด็กที่
 ไม่ใช่ผู้นำส่วนมากจะเป็นลูกคนสุดท้ายของครอบครัวผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบน้อย
 ที่สุด²

แคทเทล (Cattell) ได้ศึกษาจำนวนนักวิทยาศาสตร์ที่มาจากครอบครัว
 ต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้คือ จำนวนนักวิทยาศาสตร์ ที่เป็นลูกคนโตมีจำนวนร้อยละ 57.4
 ที่เป็นลูกคนสุดท้ายมีจำนวนร้อยละ 42.6 จากครอบครัวที่มีลูก 2 คน

จำนวนนักวิทยาศาสตร์ ที่เป็นลูกคนโตมีจำนวนร้อยละ 44 ที่เป็นลูกคน-
 กลางมีจำนวนร้อยละ 31.2 และที่เป็นลูกคนสุดท้ายมีจำนวนร้อยละ 24.8 จากครอบครัว

¹Stanley Schachter cited in Robert L. Watson and Henry Clay
 Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p. 321.

²Elizabeth B. Hurlock, Adolescent Development (New York: McGraw-
 Hill Book Co., 1967), pp. 192-193.

ที่มีลูก 3 คน

จำนวนนักวิทยาศาสตร์ ที่เป็นลูกคนโตมีจำนวนร้อยละ 36.1 ที่เป็นลูกคนที่ 2 มีจำนวนร้อยละ 22.4 ที่เป็นลูกคนที่ 3 มีจำนวนร้อยละ 21.8 และที่เป็นลูกคนสุดท้ายมีจำนวนร้อยละ 19.7 ของครอบครัวที่มีลูก 4 คน

จากการพิจารณาผลการศึกษาของแคทเทล พบว่า ถึงแม้จำนวนร้อยละของนักวิทยาศาสตร์ที่เป็นลูกคนโตจะลดลงเมื่อขนาดของครอบครัวใหญ่ขึ้น แต่ลูกคนโตก็มีจำนวนร้อยละที่เป็นนักวิทยาศาสตร์สูงกว่าลูกคนอื่น ๆ ในครอบครัวเดียวกัน โดยเหตุที่นักวิทยาศาสตร์เป็นบุคคลที่มีความมุ่งหวังสูง มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นลักษณะส่วนใหญ่ของผู้นำ จึงอาจกล่าวได้ว่าลูกคนโตมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงกว่าลูกคนรอง¹

แมคโดนัลด์ (Mac Donald, 1969) ได้ทำการศึกษาพบว่า ลูกคนโตจะเข้าสังคมได้ดีกว่า มีความรับผิดชอบมากกว่า และจะวางอำนาจต่อผู้อื่นมากกว่าลูกคนรอง² ลาโอซา และ โบรฟี (Laosa and Brophy) ได้ทำการสำรวจเด็กอนุบาลและพบว่า ความแตกต่างของลำดับที่การเกิดมีผลต่อความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลูกคนโตจะแสดงออกในด้านความคิดสร้างสรรค์ได้คล่องแคล่วกว่า และเป็นที่ยอมรับชมชอบในหมู่เพื่อน ๆ ด้วยกัน แต่ถ้านับความรับผิดชอบแล้ว ลูกผู้หญิงคนโตจะมีมากกว่าลูกผู้ชายคนโต³

¹ Catell cited in John R.C and Modinnus G.R, Child Psychology Behavior and Development (New York: John Wiley and Sons, 1967), p. 556.

² Mac Donald cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the child, 3d ed., pp. 321-322.

³ Laosa and Brophy cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., pp. 321-322.

งานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรฐานะทาง เศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม เมลวิน แอล คอห์น (Melvin L. Kohn) 1963 ได้สังเกตเห็นว่า พ่อแม่จากครอบครัวในระดับชั้นกลางมีแนวโน้มจะเตรียมเด็กให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ ดังนั้นพ่อแม่ของเด็กจากครอบครัวระดับชั้นกลางจะเน้นถึงความเป็นอิสระ สามารถพึ่งตนเองได้ และมีทักษะทางสังคม สำหรับการฝึกเด็กจะเน้นในด้านความมีเหตุผล ความเข้าใจ การอภิปรายปัญหา ในขณะที่พ่อแม่จากครอบครัวในระดับชั้นต่ำจะเน้นการเชื่อฟัง และมีการลงโทษอย่างรุนแรง¹

ฉวี กาหยี ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวในโรงเรียนและบุคลิกภาพของนักเรียนวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำจำนวน 200 คน โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามบุคลิกภาพของนักเรียนมัธยม (The HSPQ form A) แบบสอบถามปัญหา (The Mooney Problem Check List) และแบบสอบถามสังคมมิติ จากการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นทั้งชายและหญิงจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำมีความสามารถในการปรับตัวและมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญคือ เด็กชายจากครอบครัวชั้นกลางมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความก้าวร้าวมากกว่าเด็กชายจากครอบครัวชั้นต่ำ เด็กหญิงจากครอบครัวชั้นกลางมีความร่าเริงมากกว่าเด็กหญิงจากครอบครัวชั้นต่ำ²

---

¹Melvin L. Kohn cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., pp. 311-313.

²ฉวี กาหยี, "การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวในโรงเรียนของนักเรียนที่มาจากครอบครัวชั้นกลางและชั้นต่ำ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).